

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za
projekt energetske efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Projekat:	Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske efikasnosti javnih objekata u SBK
Naslov dokumenta:	Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima
Klijent:	Srednjobosanski kanton (SBK)
Jezik:	BHS
Izvođač radova:	Centar za ekonomski, tehnološki i okolinski razvoj (CETEOR) Topal Osman Paše 32 B 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina Tel: +387 33 563 580 Faks: +387 33 205 725 E-mail: info@ceteor.ba Web stranica: www.ceteor.ba
Datum pripreme:	April, 2026.
Broj projekta:	03FESMP/P-3804/26

SADRŽAJ

1	UVOD	5
1.1	Kontekst projekta	5
1.2	Cilj i opseg Plana upravljanja okolišem i društvom (ESMP)	7
1.3	Svrha Plana upravljanja okolišem i društvom (ESMP)	8
2	POLITIČKI, PRAVNI I ADMINISTRATIVNI OKVIR	8
2.1	Nacionalni kontekst	8
2.1.1	Relevantni pravni okvir na nivou Federacije Bosne i Hercegovine	8
2.1.2	Relevantni pravni okvir na kantonalnom nivou	11
2.1.3	Veza sa strateškim dokumentima	11
2.2	Međunarodni zahtjevi	11
2.2.1	Zahtjevi EU	11
2.2.2	Zahtjevi EBRD-	13
2.3	Primjenjivi korporativni standardi, politike i procedure	14
3	PROGRAM UPRAVLJANJA ZAŠTITOM OD SREDINE I DRUŠTVA PROJEKTA	15
1.1.	Pozitivni uticaji projekta	16
1.2.	Potencijalni negativni uticaji na okoliš i društvo, mjere ublažavanja, odgovornost i parametri praćenja	17
3.1	Kapacitet i kompetencije	47
3.2	Specifične uloge i odgovornosti	48
3.2.1	Uloge i odgovornosti SBK	48
3.2.2	Uloge i odgovornosti izvođača radova	49
	ANEKS I OBRAZAC ZA JAVNU ŽALBU	51

LISTA SLIKA

Slika 1. Lokacija općina unutar zgrada SBK-a i Projekta	5
Slika 2. Hijerarhija ublažavanja uticaja	16
Slika 3. Predložena organizacijska struktura za implementaciju ESMP-a	47

LISTA TABELICA

Tabela 1. Spisak javnih zgrada unutar Projekta	6
Tabela 2. Tabela	18

1 UVOD

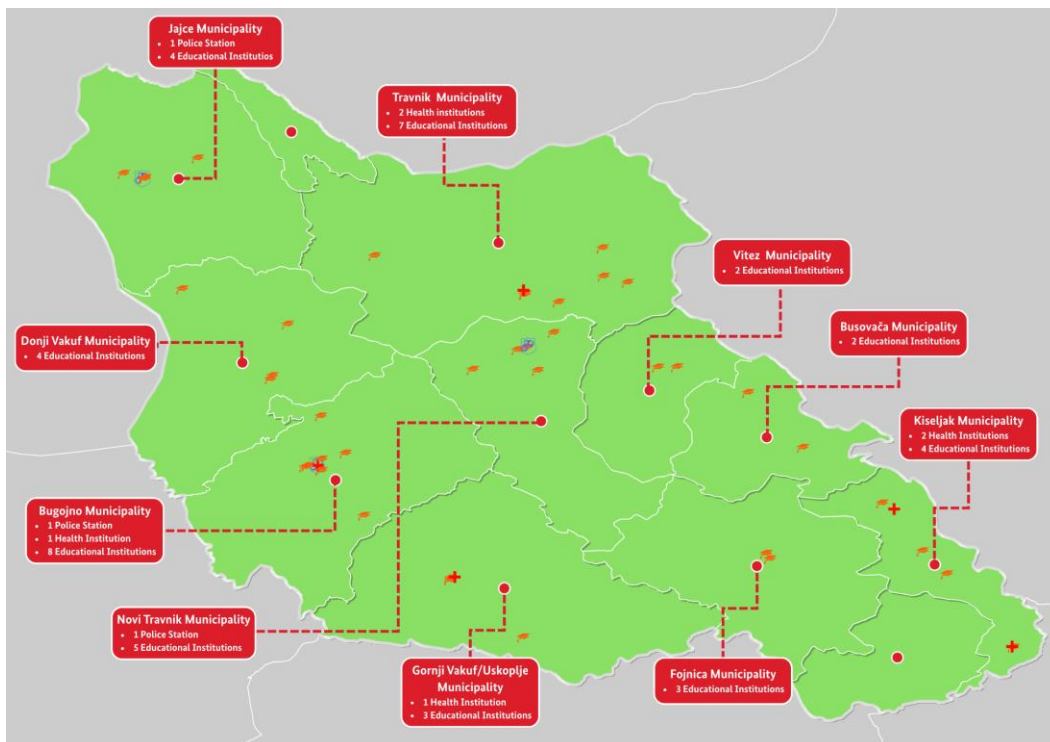
Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima (eng. Environmental and Social Management Plan - ESMP) je ključni instrument razvijen kao dio procesa dubinske analize (Due Diligence) kako bi se identificirali, izbjegli ili ublažili potencijalni privremeni poremećaji i smetnje povezane s izgradnjom i implementacijom Projekta. ESMP također osigurava da su pogođene osobe na odgovarajući način obaviještene o planiranim radovima na rehabilitaciji. Pripremljen od strane Konsultanta i odobren od strane Klijenta, ESMP pruža okvir za Izvođača(e) građevinskih radova da integrira mjere zaštite okoliša, društva, zdravlja i sigurnosti u sve projektne aktivnosti. Uključivanjem ESMP-a u tendersku i ugovornu dokumentaciju, Projekt osigurava da se izvođači radova pridržavaju dobrih građevinskih praksi i primjenjivih standarda zaštite okoliša, zdravlja, sigurnosti i društvenih pitanja, u skladu sa Zahtjevima za zaštitu okoliša i društvenim pitanjima (ESR) Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD).

1.1 Kontekst projekta

Projekat obuhvata 51 javni objekat, uključujući administrativne objekte, zdravstvene i obrazovne ustanove, s ciljem smanjenja potrošnje energije i emisija stakleničkih plinova (GHG), poboljšanja sigurnosti i udobnosti zgrada i podrške dugoročnoj održivosti u skladu s ciljevima Evropskog zelenog plana.

Vlada SBK odgovorna je za cjelokupnu implementaciju Projekta, uključujući donošenje odluka vezanih za radove na izgradnji i renoviranju, kao i pripremu i raspisivanje tendera. Izabrani izvođač/i radova bit će odgovorni za izvršenje izgradnje i renoviranja u skladu s ugovornim zahtjevima, dok će nadzornici pratiti implementaciju i osigurati usklađenost sa tehničkim, okolišnim i društvenim standardima.

Kako bi podržala efikasnu implementaciju, Vlada SBK je osnovala Jedinicu za implementaciju projekata (JIP), odgovornu za planiranje projekata, nabavku, koordinaciju i izvještavanje.

Slika 1 Lokacija općina unutar SBK i objekata Projekta

Objekti obuhvaćeni Projektom se nalaze širom SBK, pretežno u urbanim sredinama, u 9 opština (Bugojno, Jajce, Travnik, Donji Vakuf, Vitez, Fojnica, Kiseljak, Busovača i Gornji Vakuf-Uskoplje). Donja tabela pruža pregled svih zgrada uključenih u ovaj Projekat.

Tabela 1 Spisak javnih objekata unutar Projekta

Ne.	Općina/Grad	Javna zgrada
1	Bugojno	Policijska stanica Bugojno
2	Bugojno	JU Dom zdravlja Bugojno
3	Bugojno	JU Prva osnovna škola, Bugojno
4	Jajce	Policijska uprava Jajca
5	Jajce	Srednja strukovna škola Jajce
6	Fojnica	JU OŠ „Muhsin Rizvić“, JU SMSŠ „Zijah Dizdarević i Područni odjel JU OŠ „Ivan Goran Kovačić“
7	Fojnica	Osnovna škola „Muhsin Rizvić“
8	Fojnica	JU OŠ Ivan Goran Kovačić, Gojevići-Fojnica
9	Travnik	JU Osnovna škola Travnik
10	Travnik	JU Mješovita srednja tehnička škola, Travnik
11	Travnik	JU Osnovna škola "Karaula", Travnik
12	Travnik	Osnovna škola "Guča Gora"
13	Jajce	JU OŠ Braća Jezerčić i O.Š Jajce Kruščica, Divičani, Jajce
14	Donji Vakuf	Mješovita srednja škola Donji Vakuf
15	Travnik	Osnovna škola "Dolac"
16	Bugojno	JU Treća OŠ Bugojno i JU Prva OŠ - Jaklić
17	Busovača	Osnovna škola "Kaonik" Busovača
18 godina	Bugojno	Druga osnovna škola Bugojno
19	Gornji Vakuf Uskoplje	JU Osnovna škola Voljevac, Gornji Vakuf - Uskoplje
20	Vitez	Osnovna škola „Vitez“
21	Jajce	JU OŠ "Berta Kučera i 13. rujan", Jajce
22	Gornji Vakuf Uskoplje	OŠ "Uskoplje"
23	Bugojno	JU Srednja tehnička škola Bugojno
24	Donji Vakuf	JU Prva osnovana škola Donji Vakuf - područna škola Kurića Kula
25	Bugojno	JU Osnovna škola "Gračanica", Bugojno
26	Travnik	JU OŠ Mehurići, Travnik
27	Novi Travnik	JU OŠ "Novi Travnik" Novi Travnik
28	Novi Travnik	JU „Mješovita srednja škola“ Novi Travnik
29	Kiseljak	JU SSŠ Fojnica, OŠ Ivan Goran Kovačić, Kiseljak
30	Novi Travnik	JU Osnovna škola Musa Ćazim Ćatić – Trenica
31	Novi Travnik	JU OŠ Mak Dizdar, Novi Travnik
32	Gornji Vakuf	MSŠ "Gornji Vakuf" i Srednja škola "Uskoplje"
33	Jajce	Srednja škola „Nikola Šop“ u Jajcu
34	Lepenica	JU OŠ Lepenica, Kiseljak

35	Kiseljak	Ambulanta Lepenica
36	Kiseljak	JU OŠ Gromiljak, Kiseljak
37	Novi Travnik	JU OŠ „Fra Marijan Šunjić“ Novi Travnik
38	Busovača	JU Osnovna škola Kaćuni, Busovača
39	Bugojno	Srednja stručna škola Bugojno
40	Bugojno	JU OŠ "Bristovi" Bugojno
41	Bugojno	JU OŠ "Drvetine" Bugojno
42	Kiseljak	O.Š Kiseljak 1, Bilalovac, Kiseljak
43	Travnik	JU OŠ Han Bila, Travnik
44	Gornji Vakuf	JU Dom zdravlja Gornji Vakuf Uskoplje
45	Travnik	JU Bolnica Travnik, Fizijatrija
46	Travnik	JU Bolnica Travnik
47	Donji Vakuf	JU Četvrta osnovna škola Torlakovac, Donji Vakuf
48	Donji Vakuf	JU Treća osnovna škola Oborci, Donji Vakuf
49	Vitez	JU OŠ „Dubravica“, PO Šantići, Vitez
50	Kiseljak	Područna ambulanta Brestovsko, Kiseljak
51	Novi Travnik	Policijska stanica Novi Travnik

Klasifikovan kao Kategorija "B" prema Okolišnoj i društvenoj politici EBRD-a (2024), očekuje se da će Projekt izazvati ograničene, lokalno specifične i upravljive okolišne i društvene uticaje.

Implementacija Projekta energetske efikasnosti u SBK donijeti će značajne dugoročne okolišne i društvene koristi. Očekuje se da će Projekat ostvariti višestruke okolišne i socio-ekonomske prednosti, uključujući smanjenje potražnje za energijom za grijanje i potrošnje goriva, što će rezultirati smanjenjem emisija u zrak i emisija gasova staklene bašte. Unapređenja fasadnog omotača objekata poboljšaće termalnu izolaciju i doprinijeti boljem unutrašnjem komforu, uključujući i blago smanjenje buke. Mjere energetske efikasnosti podržat će ublažavanje klimatskih promjena i prilagođavanje na iste kroz smanjenje potražnje za energijom tokom ekstremnih vremenskih uvjeta.

Pored toga, Projekt će poboljšati kvalitet javnih usluga kroz unaprijeđene unutrašnjih uvjeta u školama, zdravstvenim ustanovama i drugim javnim objektima. Šire koristi uključuju smanjenje troškova za energiju, što omogućava preraspodjelu sredstava za druge društvene potrebe, kao i stvaranje radnih mjesta tokom implementacije. Sveukupno, Projekt doprinosi tranziciji prema ekonomiji s niskom emisijom ugljika i promovira održive energetske prakse unutar lokalnih zajednica.

1.2 Cilj i opseg Plana upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Projekat uključuje implementaciju mjera energetske efikasnosti u 51 javnom objektu. U skladu sa Politikom zaštite okoliša i društvenih pitanja EBRD-a (2024), sve projektne aktivnosti moraju ispunjavati primjenjive okolišne i društvene zahtjeve kako bi se osiguralo da se potencijalnim uticajima upravlja na odgovarajući način. Projekat uključuje sve razumne mjere za izbjegavanje, minimiziranje ili ublažavanje bilo kakvih negativnih promjena u okolišnim i društvenim uslovima, uključujući uticaje na javno zdravlje i sigurnost. Posebna pažnja se posvećuje sprečavanju nesrazmjernih uticaja na određene grupe na osnovu spola, dobi, etničke pripadnosti, invaliditeta, socio-ekonomskog statusa ili drugih ličnih karakteristika.

Prema Politici zaštite okoliša i društvenih pitanja EBRD-a (2024), Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima (ESMP) je sastavni dio procesa dubinske analize okoliša i društva. On utvrđuje

mjere potrebne za maksimiziranje koristi od projekta, izbjegavanje, minimiziranje, ublažavanje ili neutraliziranje bilo kakvih negativnih uticaja na okoliš ili društvo, te pruža procjene budžeta, izvore finansiranja i institucionalne aranžmane za praćenje, izvještavanje i odgovornost.

Glavni ciljevi ESMP-a za projekat energetske efikasnosti u SBK su:

- da se obezbijedi detaljan akcioni plan za sprovođenje preporuka iz okolišnih i društvenih procjena;
- da se utvrde mjerljive i provjerljive ciljeve kontrole okoliša;
- da se pruži osnova potencijalnim izvođačima radova za precizno određivanje cijene upravljanja okolišem i društvenim pitanjima u tenderskoj dokumentaciji;
- da se odrede uloge, odgovornosti i vremenski okviri za mjere ublažavanja;
- da podrži praćenje usklađenosti tokom cijelog projekta; i
- da služi kao praktičan alat za upravljanje gradilištem za građevinske i sanacijske radove.

ESMP definiše dogovoreni program, standarde i akcije koje će Vlada SBK i izvođač(i) radova provoditi kako bi se održala usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom, relevantnim međunarodnim standardima i zahtjevima EBRD-a. U zavisnosti od potreba projekta, komponente mogu uključivati planove upravljanja okolišem i socijalnim pitanjima specifične za lokaciju, planove angažmana zajednice, mjere zaštite zdravlja i sigurnosti na radu i procedure za reagovanje u hitnim slučajevima.

1.3 Svrha Plana upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Svrha ovog ESMP-a je osigurati da su sve faze projekta strukturirane tako da ispunjavaju zakonske i regulatorne zahtjeve i zahtjeve EBRD-a, što uključuje:

- raspodjelu resursa i definiranje uloga i odgovornosti za implementaciju i ažuriranje ESMP-a;
- upravljanje lancem snabdijevanja, s ESMP-ovima koje su razvili izvođači radova i odobrio Klijent;
- izgradnju kapaciteta kako bi se osiguralo da osoblje koje provodi ESMP ima odgovarajuću svijest i vještine;
- pokazatelje učinka povezanih s ključnim uticajima na okoliš i društvo;
- plan monitoringa za praćenje implementacije ESMP-a i usklađenosti s propisima;
- postupke u hitnim slučajevima koji se odnose na zaštitu od požara, kontrolu zagađenja i potencijalne incidente, uključujući planove za reagovanje, mjere za gašenje požara te sisteme alarma i komunikacije.

2 POLITIČKI, PRAVNI I ADMINISTRATIVNI OKVIR

2.1 Nacionalni kontekst

2.1.1 Relevantni pravni okvir na nivou Federacije Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine

Prema Ustavu Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH), politika zaštite okoliša je u zajedničkoj odgovornosti Federacije Bosne i Hercegovine i kantona¹. Federalno ministarstvo okoliša i turizma (FMOIT) odgovorno je za upravljanje okolišem na entitetskom nivou sa svojim vlastitim ovlaštenjima i jurisdikcijama, dok su kantonalna ministarstva nadležna za okoliš u 10 kantona Federacije Bosne i Hercegovine odgovorna za upravljanje okolišem na kantonalnom nivou.

Realizacija ovog projekta također zahtijeva poštivanje niza drugih zakona i podzakonskih akata u oblasti zaštite okoliša, zaštite voda, zagađenja zraka, zaštite prirode, upravljanja čvrstim otpadom i socijalnih zakona (uključujući propise o eksproprijaciji, eksproprijaciji zemljišta, koncesijama itd.):

¹Ustav Federacije BiH (Službene novine Federacije BiH, br. 1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04, 71/05, 72/05 i 88/08)

Zakon o zaštiti okoliša FBiH - Ovaj zakon uređuje zaštitu prirode, njeno očuvanje i obnovu, kao i mjere i metode upravljanja i racionalnog korištenja prirodnih resursa. Ovaj zakon također uređuje zadatke i dužnosti nadležnih upravnih tijela u vezi s okolišem².

Zakon o zaštiti prirode FBiH - Zakon o zaštiti prirode FBiH definira tijela za zaštitu prirode, opće mjere očuvanja, procjenu zahvata u prirodi, staništa i ekološki značajna područja, vrste i podvrste, zaštitu i očuvanje biodiverziteta i ekosistema, uspostavljanje Natura 2000 mreže itd³.

Zakon o vodama FBiH - Zakon o vodama reguliše upravljanje i planiranje vodama i otpadnim vodama. Maksimalno dozvoljene količine opasnih i štetnih materija u otpadnim vodama prije ispuštanja u prirodne recipijente (površinske vode) ili u javni kanalizacijski sistem propisane su Uredbom o uslovima za ispuštanje otpadnih voda u okoliš i u javni kanalizacijski sistem⁴.

Zakon o zaštiti zraka FBiH - Ovaj zakon uređuje tehničke uslove mjera za sprječavanje ili smanjenje emisija u zrak uzrokovanih ljudskim aktivnostima koje se moraju poštovati u procesu proizvodnje, na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, zaštitu kvaliteta zraka, posebne izvore emisija, registre emisija, kvalitet zraka, nadzor i kazne za prekršaje za pravna i odgovorna lica⁵. Prema Uredbi o praćenju kvaliteta zraka i definisanju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda, kvalitet zraka se prati mjerenjem koncentracije sumpor-dioksida, azotnih oksida, azot-dioksida u česticama PM10 i PM2.5, olova, benzena, ugljen-monoksida, prizemnog ozona, arsena, kadmija, žive, nikla i benzo-a-pirena, instrumentima za automatsko mjerenje i analizu uzoraka⁶.

Zakon o zaštiti od buke FBiH - Zakon o zaštiti od buke reguliše dozvoljene nivoe buke, mjere zaštite od buke, način mjerenja i evidentiranja buke, granice buke klasifikovane prema atmosferi, korištenju zemljišta i dobu dana (dan ili noć), radi zaštite ljudskog zdravlja, radnog i životnog prostora, te okoliša uopšte⁷. Zakon definiše granične vrijednosti vanjske buke za planiranje novih objekata i izvora buke u Federaciji BiH.

Zakon o upravljanju otpadom FBiH - Ovaj zakon uređuje opšte uslove vezane za upravljanje otpadom u svim fazama razvoja projekta⁸.

Zakon o zaštiti na radu FBiH - Zaštita zdravlja i sigurnost na radu (ZZR) regulisani su Zakonom o zaštiti na radu i Zakonom o zaštiti od požara i zaštiti vatrogasaca.^{9,10} SBK mora zahtijevati od svog/ih izvođača/a radova, putem postupka javne nabavke, da se pridržavaju zakonskih zahtjeva u vezi sa zdravljem i sigurnošću na radu i tokom građevinskih radova kako bi se spriječile bilo kakve opasne situacije ili štete za radnike i lokalne zajednice. Sigurnost tokom građevinskih radova i dokumentacija potrebna na gradilištima regulisani su Uredbom o organizaciji gradilišta, obaveznoj dokumentaciji na gradilištu i učesnicima u građevinskim radovima¹¹.

Zakon o zaštiti i korištenju kulturnog, historijskog i prirodnog naslijeđa FBiH - Zakon o zaštiti i korištenju kulturnog, historijskog i prirodnog naslijeđa zahtijeva od klijenata da sarađuje sa Zavodom za zaštitu spomenika (u okviru Federalnog ministarstva kulture i sporta) u različitim fazama razvoja Projekta¹².

Zakon o slobodnom pristupu informacijama u FBiH - Primarni zakon koji osigurava prava građana na informacije je Zakon o slobodnom pristupu informacijama u FBiH, koji propisuje da svi građani i pravna

²Službene novine Federacije BiH, br. 15/21

³Službene novine Federacije BiH, br. 66/13

⁴Službeni list Federacije BiH br. 70/06

⁵Službene novine Federacije BiH, br. 33/03; 04/10

⁶Službene novine Federacije BiH, br. 1/12

⁷Službene novine Federacije BiH, br. 110/12

⁸Službene novine Federacije BiH, br. 33/03; 72/09; 92/17

⁹Službene novine Federacije BiH, br. 79/20

¹⁰Službene novine Federacije BiH, br. 64/09

¹¹Službene novine Federacije BiH, br. 48/09, 75/09, 93/12, 74/13, 89/14, 99/14, 53/15 i 101/15

¹²Službeni list SR BiH, br. 20/85, 12/87 i 3/93

lica imaju pravo pristupa informacijama koje su pod kontrolom javnog organa, a svaki javni organ ima odgovarajuću obavezu da otkrije takve informacije¹³.

Procedure vezane za objavljivanje informacija o okolišu detaljnije su razrađene u Zakonu o zaštiti okoliša, koji propisuje da svaka osoba i svaka organizacija moraju imati adekvatan pristup informacijama o okolišu koje su na raspolaganju javnim organima, uključujući informacije o opasnim materijalima i aktivnostima u njihovim zajednicama, te da im se omogući učešće u procesu donošenja odluka¹⁴. Regulatorna tijela i vlade su dužne podsticati javnu svijest i učešće, olakšavati pristup informacijama, sudskim i administrativnim postupcima, kao i registrima postrojenja i zagađivača u budućnosti.

Nadalje, BiH je 2008. godine pristupila Aarhuškoj konvenciji o pristupu informacijama, učešću javnosti u donošenju odluka i pristupu pravdi u pitanjima okoliša. Ova konvencija reguliše prava vezana za okoliš i povezuje odgovornost javnih vlasti sa zaštitom okoliša. Prema Konvenciji, pristup informacijama, učešće javnosti u donošenju odluka i pristup pravdi su sastavni dio upravljanja zaštitom okoliša.

Zakon o štrajku FBiH - Uređuje i garantuje prava zaposlenih na štrajk, uslove i načine organizovanja štrajka, pravo sindikata da pokrenu štrajk, pravo poslodavca da isključi zaposlenog sa rada i druga pitanja u vezi sa štrajkom¹⁵.

Zakon o radu FBiH - Uređuje zasnivanje radnog odnosa, prava i obaveze iz radnog odnosa, radno vrijeme, plaće, pauze i odsustva s rada, zaštitu na radu i sigurnost, prestanak ugovora o radu, kolektivne ugovore, mirno rješavanje kolektivnih radnih sporova i druga pitanja koja proizlaze iz radnog odnosa¹⁶. Odredbe ovog zakona su u skladu s konvencijama Međunarodne organizacije rada (MOR) koje se odnose na prisilni rad, diskriminaciju, dječji rad, jednaku naknadu, slobodu udruživanja, pravo na organiziranje i kolektivno pregovaranje.

Zakon o zaštiti od požara i zaštiti vatrogasaca FBiH - Uređuje organizaciju i rad zaštite od požara i vatrogasnih službi, planiranje i provođenje mjera zaštite od požara, organizaciju i funkcionisanje vatrogasne službe i gašenja požara (vatrogasne intervencije), stručno osposobljavanje i razvoj zaposlenika i vatrogasaca, finansiranje i druga pitanja od značaja za organizaciju i funkcionisanje zaštite od požara i vatrogastva u FBiH¹⁷.

Zakon o javnim nabavkama BiH - Zakon uređuje sistem javnih nabavki u Bosni i Hercegovini, pravila za postupke javnih nabavki, prava, obaveze, odgovornosti i pravnu zaštitu učesnika u postupcima javnih nabavki, kao i nadležnosti Agencije za javne nabavke Bosne i Hercegovine i Tijela za razmatranje žalbi u nabavkama Bosne i Hercegovine¹⁸.

Zakon o dugu, zaduživanju i garancijama u FBiH - Ovim zakonom uređuju se uslovi, način i postupak zaduživanja FBiH, kantona, gradova, općina, vanbudžetskih fondova, vanbudžetskih korisnika, javnih zdravstvenih ustanova i javnih preduzeća u FBiH, izdavanje garancija FBiH, kantona, gradova i općina, osiguranje sredstava za servisiranje duga, vođenje evidencija i izvještavanje o dugu i garancijama u Federaciji BiH, te druga pitanja u vezi s dugom i garancijama¹⁹.

Zakon o zabrani diskriminacije BiH - Ovaj zakon pruža okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim osobama u Bosni i Hercegovini i definira sistem zaštite od diskriminacije²⁰.

¹³Službene novine Federacije BiH, br. 32/01 i 48/11

¹⁴Službene novine Federacije BiH, br. 15/21

¹⁵Službene novine Federacije BiH, br. 14/00

¹⁶Službene novine Federacije BiH, br. 62/15, 26/16, 89/18

¹⁷Službene novine Federacije BiH, br. 64/09

¹⁸Službeni glasnik BiH, br. 39/14

¹⁹Službene novine Federacije BiH, br. 86/07, 24/09, 44/10 i 30/16

²⁰Službene novine Federacije BiH, br. 52/09

Zakon o ravnopravnosti spolova BiH - Ovaj zakon reguliše, promovira i štiti suštinsku ravnopravnost spolova i garantuje jednake mogućnosti svima, kako u javnom tako i u privatnom životu, te eliminiše i sprečava direktnu i indirektnu diskriminaciju na osnovu spola, čime se posebno poboljšava položaj žena²¹.

Odluka o metodi i kriterijima za pripremu, razvoj i praćenje realizacije programa javnih investicija/razvojno-investicijskih programa institucija u Bosni i Hercegovini²²- Ovom Odlukom se utvrđuju metodologija i kriteriji za pripremu, razvoj i praćenje realizacije programa javnih investicija i razvojno-investicijskih programa institucija u Bosni i Hercegovini, osiguravajući sistematsko planiranje, određivanje prioriteta i nadzor nad javnim investicijama.

Uredba o metodi i kriterijima za pripremu, razvoj i praćenje programa javnih investicija²³- Ova uredba utvrđuje metodologiju i kriterije za pripremu, razvoj i praćenje programa javnih investicija u FBiH, pružajući okvir za efikasno planiranje, određivanje prioriteta i nadzor nad javnim investicijama na nivou entiteta.

2.1.2 Relevantni pravni okvir na kantonalnom nivou

Sa kantonalne pravne perspektive, do 2025. godine za Projekat se primjenjuje sljedeći pravni okvir:

- Zakon o zaštiti okoliša SBK²⁴,
- Zakon o upravljanju otpadom²⁵, i
- Zakon o komunalnim djelatnostima²⁶.

2.1.3 Povezivanje sa strateškim dokumentima

Strategija razvoja Srednjobosanskog kantona (2021–2027) (nacrt)²⁷ je integrirani, višesektorski strateški dokument koji usmjerava javne politike, teritorijalni razvoj i lokalnu upravu u Kantonu. Definiše strateške ciljeve i prioritete, pružajući okvir za implementaciju, praćenje, evaluaciju i izvještavanje. Strategija služi kao osnova za sektorske strategije, budžete, programe javnih investicija i planove rada Vlade. Usklađena sa Strategijom razvoja FBiH i globalnim ciljevima održivog razvoja, ona se bavi ključnim izazovima. Glavni strateški ciljevi su promoviranje održivog ekonomskog razvoja, poboljšanje kvalitete života i društvenog okruženja, te poboljšanje uvjeta okoliša i javne infrastrukture.

Aktivnosti Projekta su u potpunosti usklađene sa sva tri strateška cilja Strategije razvoja SBK, posebno sa ciljevima poboljšanja kvalitete života i društvenog okruženja, kao i unapređenja okolišnih uvjeta i javne infrastrukture, čime se direktno doprinosi prioritetima održivog razvoja Kantona.

2.2 Međunarodni zahtjevi

2.2.1 Zahtjevi EU

EBRD, kao potpisnik Evropskih principa za okoliš, posvećen je promoviranju usvajanja principa, praksi i suštinskih standarda EU za okoliš od strane projekata koje finansira EBRD, tamo gdje se oni mogu primijeniti na nivou projekta, bez obzira na njihovu geografsku lokaciju. Kada se propisi zemlje domaćina razlikuju od suštinskih standarda EU za okoliš, od projekata će se očekivati da ispunjavaju one koji su stroži.

Direktiva o procjeni uticaja na okoliš (Direktiva 2011/92/EU o procjeni uticaja određenih javnih i privatnih projekata na okoliš (kako je izmijenjena Direktivom 2014/52/EU)) - Izmijenjena Direktiva o

²¹Službeni glasnik BiH, br. 16/03, 102/09 i 32/10

²²Službeni glasnik BiH, br. 48/18

²³Službene novine Federacije BiH, br. 106/14, 27/19, 104/22 i 17/24

²⁴Službene novine Srednjobosanskog kantona, br. 4/05

²⁵Službeni list SBK-a, br. 04/5

²⁶Službeni list SBK-a, br. 13/13

²⁷Strategija razvoja SBK/KSB 2021–2027 (Nacrt), Srednjobosanski kanton, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina, april 2021.

procjeni uticaja na okoliš pojednostavljuje pravila za procjenu potencijalnih uticaja projekata na okoliš koji su bili dio prethodne Direktive o procjeni uticaja na okoliš (85/337/EZ) i njenih izmjena. Zahtijeva da nadležno nacionalno tijelo provede procjenu za određene projekte koji imaju fizički uticaj na okoliš. Procjena uticaja na okoliš mora identificirati direktne i indirektne uticaje projekta na sljedeće faktore: čovjeka, faunu, floru, tlo, vodu, zrak, klimu, krajolik, materijalna dobra i kulturnu baštinu, te interakciju između ovih različitih elemenata.

Okvirna direktiva o vodama (Direktiva 2000/60/EZ o uspostavljanju okvira za djelovanje Zajednice u oblasti vodne politike) - Ova direktiva uspostavlja okvir za zaštitu kopnenih površinskih voda, tranzicijskih voda, priobalnih voda i podzemnih voda. Države članice će provoditi mjere potrebne za sprječavanje ili ograničavanje unosa zagađivača u podzemne vode i sprječavanje pogoršanja stanja svih tijela podzemnih voda, podložno korištenju za zahvatanje vode namijenjene za ljudsku potrošnju i onih tijela vode namijenjenih za takvu buduću upotrebu. Države članice će osigurati uspostavljanje programa za praćenje stanja voda kako bi se uspostavio koherentan i sveobuhvatan pregled stanja voda unutar svakog riječnog sliva za podzemne vode, a takvi programi će obuhvatati praćenje hemijskog i kvantitativnog stanja.

Direktiva o poplavama (Direktiva 2007/60/EZ o procjeni i upravljanju rizicima od poplava) - Cilj je smanjiti i upravljati rizicima koje poplave predstavljaju za ljudsko zdravlje, okoliš, kulturnu baštinu i ekonomske aktivnosti. Ona zahtijeva od država članica da prvo provedu preliminarnu procjenu do 2011. godine kako bi identificirale riječne slivove i pripadajuća obalna područja koja su u riziku od poplava. Za takve zone bi zatim trebale izraditi karte rizika od poplava do 2013. godine i uspostaviti planove upravljanja rizicima od poplava usmjerene na prevenciju, zaštitu i pripravnost do 2015. godine. Direktiva se primjenjuje na unutrašnje vode, kao i na sve obalne vode na cijeloj teritoriji EU. Ova Direktiva sada zahtijeva od država članica da procijene da li su svi vodotoci i obalne linije u riziku od poplava, da mapiraju obim poplava i imovinu i ljude koji su u riziku u tim područjima te da poduzmu adekvatne i koordinirane mjere za smanjenje ovog rizika od poplava. Ovom Direktivom se također jačaju prava javnosti na pristup ovim informacijama i da ima pravo glasa u procesu planiranja.

Okvirna direktiva o otpadu (Direktiva 2008/98/EZ o otpadu) - Ova direktiva postavlja osnovne koncepte i definicije vezane za upravljanje otpadom, kao što su definicije otpada, recikliranja, uporabe. Objašnjava kada otpad prestaje biti otpad i postaje sekundarna sirovina (tzv. kriteriji za prestanak statusa otpada) i kako razlikovati otpad od nusproizvoda. Direktiva postavlja neke osnovne principe upravljanja otpadom: zahtijeva da se otpadom upravlja bez ugrožavanja ljudskog zdravlja i štete po okoliš, a posebno bez rizika za vodu, zrak, tlo, biljke ili životinje, bez uzrokovanja smetnji bukom ili mirisima i bez negativnog uticaja na krajolik ili mjesta od posebnog interesa. Zakonodavstvo i politika o otpadu država članica EU primjenjivat će prioritetno sljedeću hijerarhiju upravljanja otpadom: prevencija, priprema za ponovnu upotrebu, recikliranje, uporaba, odlaganje. Direktiva uvodi "princip zagađivač plaća" i "proširenu odgovornost proizvođača". Uključuje odredbe o opasnom otpadu i otpadnim uljima te uključuje ciljeve recikliranja i uporabe.

Aarhuška konvencija o pristupu informacijama, učešću javnosti u donošenju odluka i pristupu pravdi u pitanjima okoliša, kojoj je Bosna i Hercegovina pristupila 2008. godine - Aarhuška konvencija daje javnosti prava u vezi s pristupom informacijama, učešćem javnosti i pristupom pravdi u procesima vladinog donošenja odluka o pitanjima koja se tiču lokalnog, nacionalnog i prekograničnog uticaja na okoliš.

Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine iz 2003. (Bosna i Hercegovina ratificirala je 2007.) - Ova konvencija se fokusira na zaštitu nematerijalne kulturne baštine koja uključuje: prakse, prikaze, izraze, znanja, vještine - kao i instrumente, predmete, artefakte i kulturne prostore povezane s njima - koje zajednice, grupe, a u nekim slučajevima i pojedinci, prepoznaju kao dio svoje kulturne baštine.

Direktiva 2011/92/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. decembra 2011. o procjeni uticaja određenih javnih i privatnih projekata na životnu sredinu, izmijenjena Direktivom 2014/52/EU, prilagođena Odlukom 2016/12/MC-EnC (rok: 1. januar 2019.).

Direktiva 2004/35/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. aprila 2004. o odgovornosti za okoliš u pogledu sprječavanja i sanacije štete u okolišu, kako je izmijenjena Direktivom 2006/21/EZ, Direktivom 2009/31/EZ i Direktivom 2013/30/EU, kako je prilagođena Odlukom 2016/14/MC-EnC (rok: 1. januar 2021.).

Direktiva 2001/42/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 27. juna 2001. o procjeni uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu, kako je prilagođena Odlukom 2016/13/MC-EnC (rok: 31. mart 2018.).

Član 4(2) Direktive Vijeća Evropske zajednice 79/409/EEZ od 2. aprila 1979. o očuvanju divljih ptica (rok: 1. juli 2006.).

Direktiva (EU) 2018/2002 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. godine o izmjeni Direktive 2012/27/EU o energetskej efikasnosti, kako je prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. decembar 2022. godine).

Uredba (EU) 2017/1369 Evropskog parlamenta i Vijeća od 4. jula 2017. o uspostavljanju okvira za energetske označavanje i stavljanju izvan snage Direktive 2010/30/EU, kako je prilagođena Odlukom 2018/03/MC-EnC (rok: 1. januar 2020.).

Direktiva 2012/27/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2012. o energetskej efikasnosti, o izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju izvan snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ, kako je prilagođena Odlukom 2015/08/MC-EnC (rok: 15. oktobar 2017.).

Direktiva 2010/31/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 19. maja 2010. o energetskej performansama zgrada, kako je prilagođena Odlukama 2009/05/MC-EnC i 2010/02/MC-EnC (rok: 30. septembar 2012.).

2.2.2 Zahtjevi EBRD-a

Projekat je klasifikovan kao Kategorija B prema EBRD ESP 2024. Na osnovu početnih posjeta lokaciji, konsultacija sa SBK-om i pregleda dostupne dokumentacije, zaključeno je da:

- Se ne očekuju značajni kumulativni uticaji na okoliš ili društvo, uključujući osjetljiva mjesta, kritična staništa ili prioritetna područja biodiverziteta.
- Projekat ne uključuje prisilno preseljenje ili ekonomsko raseljavanje.

Potencijalni negativni uticaji specifični su za lokaciju i mogu se lako mitigirati mjerama ublažavanja. Procjena u trenutnoj fazi Studije izvodljivosti i Idejnog rješenja provodi se u skladu sa zahtjevima zaštite okoliša i društvenim zahtjevima (ESP) iz 2024. godine:

- ESR 1 – Procjena i upravljanje okolišnim i društvenim rizicima i uticajima: Ovaj ESR utvrđuje odgovornost Klijenta da identifikira, procijeni i upravlja potencijalnim okolišnim i društvenim rizicima i uticajima tokom cijelog životnog ciklusa projekta. Naglašava razvoj i implementaciju robusnog Sistema upravljanja okolišnim i društvenim uticajima (ESMS), kontinuirano praćenje i izvještavanje. Efektivno uključivanje zainteresiranih strana je ključna komponenta, osiguravajući da su pogođene zajednice i druge relevantne strane informirane i uključene u procese donošenja odluka.
- ESR 2 – Rad i uslovi rada: Ovaj ESR osigurava zaštitu prava radnika, uključujući pravičan tretman, nediskriminaciju i poštovanje slobode udruživanja i kolektivnog pregovaranja. Zahtjeva od Klijenta da obezbijedi sigurne i zdrave uslove rada, implementira mehanizme za podnošenje žalbi i održava dobre odnose između radnika i uprave. ESR također pokriva i direktnu i ugovornu radnu snagu i promovira upotrebu međunarodno priznatih radnih standarda.
- ESR 3 – Efikasnost resursa i sprječavanje zagađenja: Projekti moraju implementirati mjere za minimiziranje korištenja resursa i sprječavanje zagađenja. To uključuje usvajanje najboljih

dostupnih tehnika (BAT) i dobre međunarodne prakse (GIP), primjenu hijerarhije ublažavanja i osiguravanje da se šteta po okoliš rješava u njenom izvoru. Princip „zagađivač plaća“ mora se poštovati, a projekti bi trebali efikasno upravljati energijom, vodom, otpadom i emisijama u skladu s lokalnim uvjetima i globalnim standardima.

- ESR 4 – Zdravlje, sigurnost i zaštita: Ovaj ESR zahtijeva identifikaciju, prevenciju i ublažavanje potencijalnih rizika po zdravlje i sigurnost radnika, zajednica pogođenih projektom i krajnjih korisnika. Uključuje mjere zaštite zdravlja i sigurnosti na radu, pripravnost za hitne slučajeve i sigurnu upotrebu proizvoda ili usluga, osiguravajući da se rizici sistematski procjenjuju i minimiziraju tokom cijelog životnog ciklusa projekta.
- ESR 5 – Otkup zemljišta, prisilno preseljenje i ekonomsko raseljavanje: ESR naglašava izbjegavanje prisilnog preseljenja gdje god je to moguće. Ako je to neizbježno, Klijent mora minimizirati uticaje i provesti sveobuhvatne mjere za ublažavanje negativnih posljedica po pogođene osobe i zajednice domaćine. To uključuje pravičnu naknadu, obnovu sredstava za život, socijalnu podršku i praćenje kako bi se spriječilo dugoročno osiromašenje i poremećaji.
- ESR 6 – Očuvanje biodiverziteta i održivo upravljanje živim prirodnim resursima: Ovaj ESR ima za cilj očuvanje biodiverziteta i promovisanje održivog korištenja prirodnih resursa. Klijenti su dužni procijeniti potencijalne uticaje na ekosisteme, vrste i staništa, te implementirati mjere koje uspostavljaju ravnotežu između očuvanja okoliša i održivog korištenja prirodnih resursa, održavanja usluga ekosistema i ekološkog integriteta.
- ESR 7 – Autohtoni narodi: Projekti moraju poštovati prava, identitete, zemlju i kulturnu baštinu autohtonih naroda, prepoznajući njihovu ranjivost na društvene i okolišne promjene. ESR se fokusira na izbjegavanje ili ublažavanje negativnih uticaja na njihove izvore prihoda, resurse, kulturne prakse i institucije, uz osiguranje smislenog učešća u donošenju odluka.
- ESR 8 – Kulturna baština: Ovaj ESR zahtijeva identifikaciju, zaštitu i održivo upravljanje kulturnom baštinom, kako materijalnom tako i nematerijalnom. Projekti moraju primijeniti pristup predostrožnosti, izbjegavati ili ublažavati negativne uticaje i osigurati očuvanje resursa baštine za sadašnje i buduće generacije.
- ESR 9 – Finansijski posrednici: Za projekte koji uključuju finansijske posrednike, ovaj ESR osigurava da ti subjekti preuzmu delegiranu odgovornost za procjenu i upravljanje ekološkim i društvenim rizicima u aktivnostima koje finansiraju. Utvrđuje zahtjeve za provjeru rizika, dubinsku analizu, praćenje i izvještavanje o finansiranim aktivnostima.
- ESR 10 – Uključivanje zainteresovanih strana: Ovaj ESR naglašava transparentno, pravovremeno i efikasno angažovanje zainteresovanih strana, uključujući zajednice, radnike i nadležne organe vlasti. Rane i kontinuirane konsultacije su neophodne za poboljšanje ekoloških i društvenih performansi, identifikovanje potencijalnih problema i povećanje koristi projekta. Angažman zainteresovanih strana smatra se ključnim za izgradnju povjerenja i dugoročni uspjeh projekta.

2.3 Primjenjivi korporativni standardi, politike i procedure

Za Vladu SBK, primjenjivi korporativni standardi, politike i procedure obuhvataju nacionalno, entitetsko i kantonalno zakonodavstvo i interne vladine procedure koje regulišu javne nabavke, zaštitu okoliša, zdravlje i sigurnost na radu, izdavanje građevinskih dozvola, upravljanje javnom imovinom i civilnu zaštitu, kao i usklađenost sa okolišnim i društvenim zahtjevima EBRD-a.

3 PROGRAM UPRAVLJANJA ZAŠTITOM OKOLOŠA I DRUŠTVA

Projekat energetske efikasnosti u SBK uključuje intervencije u 51 javnom objektu, s ciljem smanjenja potrošnje energije, poboljšanja udobnosti u zatvorenom prostoru i doprinosa održivom radu zgrada. Sveobuhvatno razumijevanje postojećih osnovnih okolišnih i društvenih uslova u području projekta je neophodan preduslov za identifikaciju i procjenu potencijalnih uticaja koji proizlaze iz planiranih mjera. Utvrđivanje osnovne linije omogućava mjerenje promjena uzrokovanih implementacijom projekta i podržava ublažavanje i praćenje zasnovano na dokazima.

U skladu s dobrom međunarodnom praksom i zahtjevima EBRD-a za zaštitu okoliša i društva, procjena razmatra potencijalne značajne uticaje na okoliš i društvo koji proizlaze iz:

- izgradnje, renoviranja i rada objekata, uključujući sve radove na rušenju ili zamjeni gdje je to relevantno;
- Korištenja prirodnih resursa, posebno energije, vode i građevinskog materijala, osiguravajući održivost i efikasnost;
- Emisija i poremećaja, uključujući buku, vibracije, svjetlost, prašinu i druge potencijalne smetnje tokom izgradnje i rada;
- Stvaranja, rukovanja i odlaganja otpada i građevinskog materijala;
- Potencijalnih doprinosa klimatskim promjenama kroz emisije stakleničkih plinova i otpornosti objekata na klimatske promjene;
- Rizica po ljudsko zdravlje, sigurnost na radu, kulturnu baštinu i okolno društveno okruženje;
- Kumulativnih efekta u kombinaciji s drugim tekućim ili planiranim projektima u tom području.

Principi ublažavanja, uključujući i njegov hijerarhijski način, prikazani su na Slici 2. Hijerarhija ublažavanja uticaja na okoliš i društvo podrazumijeva sljedeće:

- Izbjegavanje - odnosi se na razmatranje različitih pristupa za eliminaciju nepovratnih negativnih uticaja putem odabira lokacije, dizajna projekta i planiranja. Izbjegavanje putem odabira lokacije uključuje premještanje lokacije projekta ili komponenti dalje od područja koje je prepoznato po svojoj visokoj vrijednosti. Uticaji se mogu izbjeći pažljivim postavljanjem infrastrukture i pažljivim izborom metoda izgradnje i rada, kao i promjenama u vremenu projektnih aktivnosti.
- Smanjenje - odnosi se na zaštitne mjere koje se poduzimaju radi ublažavanja nepovratnih negativnih uticaja tokom projektovanja, izgradnje i rada projekta. To uključuje smanjenje trajanja, intenziteta, značaja i/ili obima uticaja (uključujući direktne, indirektno i kumulativne uticaje, prema potrebi) koji se ne mogu u potpunosti izbjeći, koliko je to praktično izvodljivo.
- Kompenzacija/sanacija – tamo gdje nije moguće izbjeći ili smanjiti značajan uticaj, treba razmotriti mjere kompenzacije. Ovo se odnosi na mjerljive rezultate očuvanja, koji proizlaze iz akcija primijenjenih na područja koja nisu pogođena projektom, a koje kompenziraju značajne, negativne uticaje projekta koji se ne mogu izbjeći, minimizirati i/ili obnoviti. Treba napomenuti da kompenzacija ili sanacija ne čine automatski uticaj „prihvatljivim“ niti opravdavaju potrebu razmatranja drugih oblika ublažavanja kao što je objašnjeno u hijerarhiji.
- Poboljšanje eventualnih pozitivnih efekata projekta.

Slika 2. Hijerarhija ublažavanja uticaja

Smatra se da nekoliko različitih faktora uzrokovanih projektnim aktivnostima vjerovatno imaju uticaj na fizičko i prirodno okruženje, kao i na društveni aspekt. Ove potencijalno uticajne aktivnosti su utvrđene, a zatim razmotrene zajedno sa vrijednim resursima/receptorima. Tamo gdje su uticaji predviđeni, predstavljene su mjere ublažavanja.

3.1 Pozitivni uticaji projekta

Očekuje se da će implementacija Projekta energetske efikasnosti u SBK rezultirati značajnim dugoročnim okolišnim i društvenim koristima. Poboljšanjem energetske performansi postojećih javnih objekata, Projekat doprinosi smanjenju potrošnje energije, smanjenju emisija stakleničkih plinova (GHG) i povećanoj otpornosti na klimatske promjene, istovremeno generirajući pozitivne socio-ekonomske efekte na lokalnom i regionalnom nivou.

Ključni dugoročni pozitivni uticaji Projekta uključuju sljedeće:

- Smanjenje emisija stakleničkih plinova - Očekuje se da će mjere energetske efikasnosti provedene u javnim objektima dovesti do postepenog i održivog smanjenja emisija stakleničkih plinova tokom životnog vijeka Projekta. Ova smanjenja doprinose nacionalnim i entitetskim klimatskim ciljevima i podržavaju obaveze Bosne i Hercegovine u ublažavanju klimatskih promjena.
- Koristi od prilagođavanja klimatskim promjenama - Poboľšane performanse objekata smanjiti će potražnju za energijom tokom vršnih perioda, posebno u ekstremnim ljetnim i zimskim uslovima, čime će se podržati prilagođavanje klimatskim promjenama i poboljšati toplotna udobnost za korisnike objekata.
- Poboľšan kvalitet javnih usluga - Povećana energetska efikasnost će poboljšati udobnost u zatvorenom prostoru, kvalitet zraka i pouzdanost sistema grijanja i hlađenja u školama, zdravstvenim ustanovama i drugim javnim zgradama, što će direktno doprinijeti boljim uslovima učenja, rada i zdravstvene zaštite.
- Socio-ekonomske koristi - Očekuje se da će Projekat imati indirektno pozitivne efekte na socio-ekonomski status lokalnog stanovništva smanjenjem javnih rashoda za energiju, omogućavanjem preraspodjele finansijskih sredstava na druge socijalne usluge i doprinosom sveukupnom poboljšanju kvaliteta života.
- Mogućnosti zapošljavanja - Privremene, a u nekim slučajevima i dugoročne mogućnosti zapošljavanja mogu se pojaviti tokom faza prije izgradnje, izgradnje i rada, s prioritetom za lokalne radnike, uključujući i ranjive grupe gdje je to izvodljivo.

- Podrška zelenoj tranziciji - Promocijom energetske efikasnosti i održivog korištenja energije, projekat podržava prelazak na ekonomiju s niskim udjelom ugljika i podiže svijest o zelenim i energetski efikasnim praksama u lokalnim zajednicama.

Očekuje se da će Projekat generirati trajne okolišne i društvene koristi koje značajno nadmašuju sve privremene i lokalizirane negativne uticaje utvrđene tokom faze izgradnje.

3.2 Potencijalni negativni uticaji na okoliš i društvo, mjere ublažavanja, odgovornost i parametri praćenja

Iako energetska rehabilitacija javnih objekata u SBK ne zahtijeva formalnu Procjenu uticaja na okoliš ili okolišnu dozvolu prema nacionalnom zakonodavstvu, Projekat slijedi Politiku zaštite okoliša i društva EBRD-a sistematskim identificiranjem i procjenom potencijalnih uticaja na okoliš i društvo. Ovi uticaji, prvenstveno vezani za kratkoročne građevinske aktivnosti, procjenjuju se za sve faze projekta - pripremu, izgradnju i rad - i klasificiraju se prema trajanju i značaju.

Projekat podliježe prethodnoj procjeni uticaja na okoliš (PEIA) u skladu s važećim zakonodavstvom u Bosni i Hercegovini i FBiH koje regulira pripremu i provedbu programa javnih investicija. PEIA je pripremljena kao dio ovog zadatka, a SBK će formalno zatražiti potvrdu od Federalnog ministarstva okoliša i turizma (FMOIT) i nadležnih kantonalnih ministarstava da Projekat ne podliježe prethodnoj procjeni uticaja na okoliš ili procjeni uticaja na okoliš, te da za ovu vrstu građevinskih radova nije potrebna okolišna dozvola.

Sljedeća tabela sumira identifikovane potencijalne uticaje zajedno sa predloženim mjerama ublažavanja, odgovornošću i parametrima praćenja za one koji se smatraju značajnim.

Tabela 2 Tabela Plana upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
Faza prije izgradnje				
Korištenje zemljišta	Neriješena pravna ili imovinska pitanja koja bi mogla odgoditi ili spriječiti implementaciju.	SBK će provjeriti status vlasništva svakog objekta Projekta prije njenog uključivanja u proces tendera kako bi se osiguralo da su samo objekti u javnom vlasništvu u opsegu Projekta i da ne postoje neriješena pravna ili imovinska pitanja koja bi mogla odgoditi ili spriječiti implementaciju.	Implementacija: Odgovornost uprave SBK-a	Dokumentovana potvrda vlasničkog statusa svakog objekta Mjesečni izvještaji o usklađenosti koje pripremaju izvođači radova i nadzorni inženjer
Klimatski faktori i klimatske promjene / Voda / Geomorfologija i geologija / Zemljište	<p>Projektni objekti OŠ Mehurići, Travnik; OŠ Berta Kučera, Jajce; OŠ Gračanica, Bugojno; OŠ Gornji Vakuf, Gornji Vakuf - Uskoplje; OŠ Fra Marijan Šunjić, Novi Travnik; OŠ Musa Ćazim Ćatić, Novi Travnik; Prva osnovna škola Donji Vakuf; Srednja škola Travnik; Srednja škola "Nikola Šop", Jajce; Srednja stručna i tehnička škola Bugojno; Mješovita srednja škola Donji Vakuf mogu biti izložena potencijalnim rizicima od poplava tokom ekstremnih padavina.</p> <p>Potencijalna nestabilnost tla na lokacijama s osjetljivim padinama mogu uzrokovati manja klizišta i eroziju, što predstavlja rizik za radnike, objekte i obližnju infrastrukturu (OŠ Mehurići, Travnik).</p>	<p>Formalno zatražiti informacije od nadležnog organa o registrima klizišta kako bi se dobile nove informacije od nadležnih organa o lokaciji škole Mehurići u Travniku sklonoj klizištima i, ako je potrebno, definirati odgovarajuće mjere stabilizacije prije početka gradnje.</p> <p>Provesti inspekcije na svim lokacijama škole Mehurići u Travniku osjetljivim na padine kako bi se identificirali rizici i planirale potrebne mjere stabilizacije prije početka gradnje.</p>	<p>Implementacija: Uprava izvođača.</p> <p>Praćenje: JIP i inženjer nadzora</p>	<p>Spisak mjera zaštite od poplava koje preporučuje Agencija, ako postoje</p> <p>% preporučenih mjera zaštite od poplava uključenih u građevinske i operativne planove</p> <p>Broj inspekcija rizika od klizišta provedenih prije izgradnje</p> <p>Dokaz o formalnom zahtjevu i prijemu podataka iz registra klizišta od nadležnog organa</p> <p>Spisak identifikovanih područja visokog rizika i planiranih mjera stabilizacije</p> <p>Provjera da li su mjere stabilizacije provedene prije početka gradnje</p> <p>Mjesečni izvještaji o usklađenosti koje pripremaju izvođači radova i nadzorni inženjer</p>
Pejzaž i vizualni aspekti	Promjene u vanjskom izgledu zgrada (npr. nove fasade, krovni elementi, vanjske instalacije) koje, ako nisu pravilno dizajnirane, mogu uticati na vizualnu harmoniju unutar urbanog konteksta.	Osigurati da renoviranje fasada, krovovi i vanjske instalacije budu dizajnirane u skladu s postojećim urbanim kontekstom i arhitektonskim stilom.	Implementacija: Uprava izvođača.	<p>Fasada, krov i vanjske instalacije dizajnirani u skladu s okolnim urbanim kontekstom</p> <p>HVAC jedinice, ventilacijski otvori i druge vanjske instalacije dizajnirane</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
	<p>Nedosljedan estetski izgled unutar istog urbanog bloka ako se mjere energetske efikasnosti primjenjuju neravnomjerno ili bez usklađenosti s lokalnim arhitektonskim smjernicama.</p> <p>Vidljivost tehničke opreme (npr. vanjskih HVAC jedinica, ventilacijskih elemenata), koja može uzrokovati manje vizualne uticaje ako nije adekvatno integrirana u dizajn objekta.</p>		<p>Praćenje:</p> <p>JIP i inženjer nadzora</p>	<p>da budu skrivene ili estetski integrirane u postojeće okruženje</p> <p>Provjera da sve primijenjene mjere energetske efikasnosti poštuju lokalnu estetiku i propise</p>
Zdravlje i sigurnost radnika i javnosti	<p>Potencijalni rizici za zdravlje radnika i javnosti zbog prisustva opasnih materijala, uključujući azbest i staklenu vunu, koji mogu oslobađati štetna vlakna ako se ne upravljaju pravilno.</p> <p>Potencijalni rizik od kršenja radnih prava, uključujući nepravedan tretman, diskriminaciju ili iskorištavanje radnika, posebno ranjivih grupa kao što su migranti ili nepismeni radnici</p> <p>Potencijalno korištenje rada djece ili prisilnog rada, što predstavlja kršenje nacionalnih zakona i Osnovnih radnih standarda Međunarodne organizacije rada (MOR)</p> <p>Pravni i reputacijski rizici za Projekt, uključujući nepoštivanje nacionalnog zakonodavstva i međunarodnih radnih standarda</p>	<p>Provesti sveobuhvatna istraživanja opasnih materijala, uključujući uzorkovanje i laboratorijsku analizu, kako bi se identificirali i karakterizirali svi materijali koji sadrže azbest (ACM) i izolaciju od staklene vune prisutni unutar građevinske konstrukcije;</p> <p>Angažovati kvalifikovane stručnjake za zaštitu okoliša i licencirane izvođače radova na uklanjanju azbesta kako bi razvili i implementirali planove za sigurno uklanjanje i sanaciju, osiguravajući kontrolirano rukovanje materijalima i minimizirajući oslobađanje vlakana u zrak i povezane zdravstvene rizike;</p> <p>Tamo gdje potpuno uklanjanje nije odmah tehnički ili operativno izvodljivo, primijenite privremene mjere upravljanja rizikom kao što su kapsuliranje ili zatvaranje korištenjem odobrenih tehnika zaptivanja i uspostavite program praćenja s periodičnim inspekcijama kako biste provjerili kontinuirani integritet materijala;</p> <p>Osigurati da se sav opasni otpad prevozi i odlaže u potpunosti u skladu s važećim nacionalnim i lokalnim propisima o zaštiti okoliša, te voditi odgovarajuću dokumentaciju i evidenciju o odlaganju kako bi se osigurala sljedivost, transparentnost i odgovornost.</p>	<p>Implementacija:</p> <p>Odgovornost uprave SBK-a za uključivanje radnji u postupak tendera.</p> <p>Odgovornost izvođača radova za implementaciju i upravljanje.</p> <p>Praćenje:</p> <p>Nadzorni inženjer/JIP treba provjeriti dokumentaciju i evidenciju o odlaganju.</p>	<p>Razvijeni i implementirani planovi za uklanjanje i sanaciju ACM-a</p> <p>% zgrada u kojima su materijali koji sadrže azbest (ACM) i izolacija od staklene vune identificirani, uzorkovani i analizirani u laboratoriji</p> <p>Ugovoreni licencirani izvođači radova za uklanjanje azbesta i rukovanje opasnim materijalima</p> <p>Definirane radne zone i planovi kontrole pristupa</p> <p>Pripremljen plan upravljanja rizicima i zaštite zdravlja i sigurnosti na radu</p> <p>Identifikacija ovlaštenih odlagališta opasnog otpada</p> <p>Uspostavljen sistem za evidentiranje i praćenje opasnog otpada</p> <p>Dokazi o politikama i procedurama koje promovišu jednake mogućnosti na radu</p> <p>Broj zaposlenih ranjivih radnika (npr. migranata, nepismenih radnika) sa odgovarajućim zaštitnim mjerama</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<p>Promoviranje nediskriminacije i pravednog i jednakog tretmana i mogućnosti na radu</p> <p>Osiguravanje poštivanja nacionalnih zakona o radu i međunarodno priznatih radnih standarda, uključujući Osnovne radne standarde MOR-a</p> <p>Zaštita radnika, uključujući ranjive grupe (npr. migrante ili nepismene radnike) zaposlenih direktno ili od strane izvođača radova/dobavljača, od neprihvatljivih radnih praksi, eksploatacije i kršenja osnovnih radnih prava</p> <p>Zabrana korištenja prisilnog ili rada djece</p>		<p>Provjera da se ne koristi prisilni ili rad djece</p> <p>Dokazi o usklađenosti izvođača radova sa radnim standardima (ugovori, revizije, izjave)</p> <p>Mjesečni izvještaji o usklađenosti koje pripremaju izvođači radova i nadzorni inženjer</p>
Lokalna infrastruktura	<p>Građevinske aktivnosti mogu dovesti do povećane potražnje za komunalnim uslugama (struja, voda), lokaliziranih poremećaja u pružanju usluga zbog planiranih priključaka za komunalne usluge i potencijalnog oštećenja postojeće infrastrukture poput cijevi i kablova.</p>	<p>Prije početka bilo kakve gradnje, projektni tim treba da se koordinira sa opštinskim komunalnim preduzećima (vodovod, struja, plin, telekomunikacije) kako bi identifikovali i locirali komunalne usluge na svakoj lokaciji. Planove za komunalne usluge treba pregledati i, ako je potrebno, ručno iskopati rovove kako bi se provjerile lokacije kablova/cijevi i izbjegli slučajni udari. Svi planirani prekidi usluga (zbog priključivanja ili nadogradnje) trebaju biti unaprijed planirani i o tome obaviješteni pogođeni korisnici kako bi se uticaji sveli na minimum.</p> <p>Integrirati mjere efikasnosti resursa i zaštite infrastrukture u dizajn poboljšanja energetske efikasnosti. To uključuje specificiranje visokoefikasne rasvjete, poboljšane toplinske izolacije i rasvjetnih tijela koja štede resurse kako bi se smanjila potražnja za energijom i vodom. Rješenja za dizajn trebaju imati za cilj minimiziranje potrošnje resursa i stvaranja otpada, čime se smanjuje pritisak na lokalne</p>	<p>Implementacija: Izvođač(i) radova</p> <p>Praćenje: JIP i inženjer nadzora</p>	<p>Potvrda da su komunalna preduzeća (voda, struja, plin, telekomunikacije) kontaktirana prije izgradnje.</p> <p>Provjera da li su sve lokacije komunalnih usluga identificirane i označene na licu mjesta prije iskopa ili teških radova.</p> <p>Dokaz da je provedena ručna provjera rovova ili osjetljivih područja gdje je to bilo potrebno.</p> <p>Potvrda da su o planiranim prekidima usluga pogođeni korisnici unaprijed obaviješteni.</p> <p>Potvrda da je u projektu zgrade specificirana visokoefikasna rasvjeta.</p> <p>Potvrda da su uključene poboljšane mjere toplinske izolacije.</p> <p>Potvrda da su određeni uređaji za uštedu vode.</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		energetske, vodoopskrbne i kanalizacijske sisteme.		Potvrda da mjere projektovanja uzimaju u obzir minimiziranje potrošnje resursa i stvaranja otpada, štiteći lokalne energetske, vodovodne i kanalizacione sisteme.
Faza izgradnje				
Emisije u zrak i buka	<p>Stvaranje prašine od rušenja i rukovanja materijalom.</p> <p>Emisije izduvnih gasova građevinskih mašina i vozila (CO₂, NO_x, PM).</p> <p>Buka od građevinske opreme i aktivnosti.</p> <p>Potencijalno ispuštanje opasnih tvari (npr. azbestnih vlakana, isparenja boje) u zrak.</p> <p>Slučajno izlijevanje goriva ili ulja koje uzrokuje lokalno zagađenje zraka (miris, isparenja).</p>	<p>Provedite suzbijanje prašine na radnim mjestima (npr. redovno prskanje vodom područja rada i prašnjavih materijala, posebno tokom suhog vremena). Zalihe izolacije, pijeska ili otpada trebaju biti pokrivene ili vlažne. Građevinski otpad treba odmah ukloniti ili skladištiti u pokrivenim kontejnerima kako bi se spriječilo raznošenje prašine vjetrom.</p> <p>Održavajte sva vozila i mašine u dobrom stanju kako biste osigurali efikasno sagorijevanje i niže emisije izduvnih gasova. Oprema treba da ispunjava važeće EU standarde/Euro standarde za emisije gdje je to izvodljivo. Prazan hod motora treba svesti na minimum. Održavanjem mašina i minimiziranjem potrošnje goriva, projekat se pridržava cilja ESR3 o efikasnom korištenju resursa i sprečavanju zagađenja.</p> <p>Planirajte bučne aktivnosti u vrijeme koje najmanje uznemirava osjetljive receptore. Za školske objekte, teške građevinske radove treba izvoditi izvan nastave ili tokom praznika kada je to moguće; za zdravstvene ustanove, koordinacija s upravom objekta treba osigurati da se radovi izvode u fazama kako bi se izbjegli kritični periodi tišine. Sva oprema treba imati odgovarajuće prigušivače/auspuhe, a bučna stacionarna oprema (generatori, kompresori) trebaju biti postavljeni što dalje od osjetljivih područja ili zaštićeni privremenim barijerama za buku. Radno vrijeme treba biti ograničeno na</p>	<p>Implementacija: Izvođač(i) radova</p> <p>Praćenje: JIP i inženjer nadzora</p>	<p>Okolišni i društveni plan upravljanja u fazi građenja (eng. Construction Environmental and Social Management Plan – CESMP) pripremljen i implementiran od strane Izvođača(a) radova, a odobren od strane Nadzornog inženjera/SBK.</p> <p>Mjesečni izvještaji o nadzoru koji pokazuju da su mjere navedene u CESMP-u provedene.</p> <p>Dokaz o skeli potpuno zatvorenoj folijom</p> <p>Učestalost redovnog čišćenja tvrdih površina</p> <p>Učestalost čišćenja unutrašnjih prostora u blizini radnih zona</p> <p>Broj primljenih i riješenih pritužbi vezanih za prašinu</p> <p>Evidencija o vrsti i kvalitetu goriva koje se koristi na lokaciji, s dokumentacijom o usklađenosti sa standardima za nizak sadržaj sumpora/olova (npr. otpremnice za gorivo)</p> <p>Dokumentovana koordinacija (npr. sastanci, e-mailovi ili pozivi) sa obližnjim izvođačima radova radi</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<p>dnevne periode u skladu s lokalnim propisima (obično bez noćnog rada) kako bi se ispoštovala ograničenja kantonalnog Zakona o zaštiti od buke. Praćenje nivoa buke na granicama lokacije može se provoditi kako bi se provjerila usklađenost s dozvoljenim nivoima, posebno u blizini bolnica i škola. Ako se izmjereni nivoi približe ili premaše regulatorna ograničenja (npr. 55 dB(A) za školska područja tokom dana), treba provesti dodatne mjere (promjena rasporeda, poboljšane barijere itd.).</p> <p>Kako bi se spriječilo slučajno ispuštanje goriva, ulja ili hemikalija (koje mogu uzrokovati isparenja ili mirise), sve takve supstance treba skladištiti u određenim prostorima sa sekundarnim zatvaranjem (posude za prosipanje). Dopunjavanje goriva i miješanje hemikalija (boje, rastvarači) treba se odvijati na nepropusnim površinama, dalje od odvoda. Treba razviti Plan za pripravnost i reagovanje u hitnim slučajevima (EPRP) kako bi se riješili potencijalni incidenti prosipanja – radnici trebaju biti obučeni za reagovanje na prosipanje, setovi za slučaj prosipanja trebaju biti dostupni na gradilištima, a svako prosipanje odmah se mora sakriti i očistiti. Ove mjere osiguravaju da ni zrak ni tlo ne budu značajno zagađeni građevinskim aktivnostima.</p>		<p>smanjenja kumulativnog uticaja na kvalitet vazduha, ako je primjenjivo</p> <p>Broj vozila/opreme na gradilištu s operativnim uređajima za kontrolu zvuka</p> <p>Sati bučnog rada obavljenog izvan zakonskog roka (6:00 - 22:00)</p> <p>Broj aktivnosti s visokom razinom buke koje koriste alternative koje nisu perkusivne</p> <p>Dokumentovana koordinacija (npr. sastanci, e-mailovi ili pozivi) sa obližnjim izvođačima radova radi smanjenja kumulativnog uticaja buke, ako je primjenjivo</p> <p>Broj obavještenja izdatih prije bučnih radova (usmena ili pismena)</p> <p>Broj primljenih i riješenih pritužbi vezanih za buku</p> <p>Broj osjetljivih objekata koji su unaprijed obaviješteni o radovima koji stvaraju vibracije/buku</p> <p>Broj radnika obučanih za prakse minimiziranja buke</p>
Klimatski faktori i klimatske promjene	<p>Emisije stakleničkih plinova iz građevinske opreme i vozila</p> <p>Privremeno povećanje potrošnje energije na gradilištima</p> <p>Prašina i lokalizirane emisije u zrak od građevinskih aktivnosti</p> <p>Potencijalno slučajno ispuštanje goriva ili ulja koje doprinosi lokalnom zagađenju okoliša</p>	<p>Angažovati izvođače radova i dobavljače čije su politike i prakse za energetske efikasnost i smanjenje emisija stakleničkih plinova, uključujući emisije u materijalima i opremi, usklađene s nacionalnim smjernicama i međunarodnim standardima.</p> <p>Uključiti efikasnost resursa i minimiziranje otpada u Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima u fazi građenja (CESMP) i Plan</p>	<p>Implementacija: Izvođač(i) radova</p> <p>Praćenje: JIP i inženjer nadzora</p>	<p>Plan za pripravnost i odgovor na vanredne situacije razvijeni od strane izvođača radova, a odobreni od JIP i nadzornih inženjera</p> <p>Dokazi o implementaciji strukturnih mjera prije mjera energetske efikasnosti</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
	<p>Privremeni poremećaj pristupa objektima zbog obilnih kiša, snijega ili olujnih vjetrova</p> <p>Povećano površinsko oticanje i lokalizovano nakupljanje vode tokom intenzivnih padavina</p> <p>Lokalizirana nestabilnost tla na gradilištima u područjima s postojećom osjetljivošću nagiba</p>	<p>organizacije gradilišta (CSOP), uključujući minimiziranje upotrebe goriva i potrošnje električne energije tokom radova.</p> <p>Koristite lokalne materijale i postrojenja za upravljanje otpadom gdje god je to izvodljivo kako biste smanjili emisije iz transporta.</p> <p>Pripremiti i implementirati Plan upravljanja otpadom za fazu izgradnje.</p> <p>Maksimizirati energetske efikasnosti opreme i vozila, uključujući minimiziranje praznog hoda i specifikiranje efikasnih ili električnih/hibridnih mašina gdje je to moguće.</p> <p>Održavati i poboljšavati drenažne sisteme oko školskih objekata kako bi se spriječilo nakupljanje vode tokom građevinskih aktivnosti.</p> <p>Ojačati padine i nasipe u blizini škola sklonih klizištima, gdje je to izvodljivo.</p>		<p>Izveštaj o vizualnom pregledu zgrade i okolnog područja</p> <p>Broj prilagođavanja rasporeda rada zbog vremenskih uslova</p> <p>% instalirane vodooporne opreme</p> <p>Izveštaj/dokaz o pričvršćivanju kablova i provodnika</p> <p>Izveštaj o usklađenosti sa standardima energetske efikasnosti i standardima zaštite od požara</p> <p>Broj inspekcija rizika od klizišta provedenih prije izgradnje</p> <p>Broj izvještaja podnesenih vlastima u slučaju nestabilnosti tla</p> <p>Mjesečni izvještaji o usklađenosti s nacionalnim tehničkim propisima i standardima koje pripremaju izvođači radova i nadzorni inženjer</p>
Tlo	<p>Kontaminacija tla uslijed slučajnih izlivanja goriva, ulja, boje ili hemikalija.</p> <p>Nepravilno odlaganje građevinskog otpada koje uzrokuje zagađenje tla (krhotine ili opasni fragmenti u tlu).</p> <p>Zbijanje tla usljed kretanja teških vozila/opreme po neasfaltiranom tlu.</p> <p>Erozija tla s izloženog tla ili gomila otpada (oticanje sedimenta).</p> <p>Privremeno zaptivanje ili gubitak tla (npr. uklanjanje površinskog sloja tla radi radova).</p>	<p>Sva goriva, ulja, boje i hemikalije na gradilištu trebaju se skladištiti u sigurnim kontejnerima sa sekundarnim zatvaranjem (npr. bačve za gorivo koje se čuvaju u ograđenim prostorima ili na posudama za kapanje). Punjenje mašina gorivom i miješanje tekućih materijala treba se odvijati na nepropusnoj površini ili ceradi, dalje od golog tla. Izvođač radova treba imati Plan za reagovanje na izlivanje (kao dio CESMP-a) i lako dostupne setove za slučaj izlivanja (upijajući materijali, brane za zadržavanje).</p> <p>Radnici trebaju biti obučeni za njihovu upotrebu. U slučaju bilo kakvog izlivanja, ono treba odmah zadržati i očistiti, a kontaminirano tlo, ako ga ima, treba iskopati i odložiti kao</p>	<p>Implementacija: Izvođač(i) radova</p> <p>Praćenje: JIP i inženjer nadzora</p>	<p>CESMP pripremljen i implementiran od strane Izvođača(a) radova, a odobren od strane Nadzornog inženjera/SBK-a</p> <p>Dokaz o određenim zonama za skladištenje opasnih materijala na gradilištima</p> <p>Vrsta i količina uskladištenih opasnih materija (ulja, boje, ljepljiva itd.)</p> <p>Dokaz o dostupnosti i količini materijala za reagovanje na izlivanje (npr. piljevina, kompleti za slučaj izlivanja) na gradilištima</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<p>opasni otpad. Ova brza reakcija osigurava da ne dođe do trajne kontaminacije tla.</p> <p>Treba postojati detaljan plan upravljanja građevinskim otpadom i opasnim otpadom. Na gradilištu treba osigurati posebne kante za otpad ili kontejnere kako se otpad ne bi odlagao na golo tlo. Zemlja i građevinski otpad trebaju se odvojiti i ponovo upotrijebiti ili poslati u ovlaštena postrojenja za odlaganje otpada (u skladu sa zakonom o upravljanju otpadom FBiH). Posebno, sav opasni otpad (npr. azbestni materijali, krpe natopljene uljem, kontejneri s hemikalijama) treba biti zapečaćen i označen za pravilno odlaganje na odobrenim odlagalištima opasnog otpada, sprječavajući kontaminaciju tla opasnim ostatcima. Ne smije se dozvoliti spaljivanje ili zakopavanje otpada na otvorenom. Redovno čišćenje gradilišta i konačno čišćenje lokacije trebaju osigurati da ne ostane nikakav otpad koji bi se mogao razgraditi u tlu.</p> <p>Ako je potrebno iskopavanje ili uklanjanje tla, gornji sloj tla treba pažljivo odložiti (nagomilati) za kasnije vraćanje u prvobitno stanje. Gomile gornjeg sloja tla, ako ih ima, trebaju biti male i pokrivene ili vlažne kako bi se spriječila erozija vjetrom ili kišom. Ograde od mulja ili slamnate ograde treba postaviti oko svih gomila tla i na obodu lokacije gdje bi oticanje moglo napustiti lokaciju, čime bi se zadržavao sediment.</p> <p>Iako se ne očekuje u velikoj mjeri, svako kopanje u blizini temelja zgrada treba obavljati oprezno kako bi se izbjeglo potkopavanje konstrukcije ili stvaranje šupljina koje bi mogle dovesti do slijeganja tla. Iskope treba zatrpavati sloj po sloj i zbijati kako bi se obnovila nosivost tla.</p>		<p>Dokazi o označenim "zabranjenim" zonama i privremenim skladištima na gradilištima</p> <p>Dnevne inspekcije curenja opreme dokumentirane u zapisnicima na lokaciji, uključujući broj prijavljenih izlivanja i poduzete korektivne mjere, ako ih ima</p> <p>Dokumentovana učestalost aktivnosti čišćenja lokacije, uključujući čišćenje prije pranja (zabilježeno u dnevnim/sedmičnim zapisnicima)</p> <p>Učestalost provjera održavanja opreme (zabilježeno u servisnim zapisnicima), kao i broj prekršaja i izlivanja goriva/servisiranja na licu mjesta, te provedene mjere sanacije, ako ih ima</p> <p>Broj obnovljenih područja polaganja, uključujući dokumentaciju o vrsti površine, metodi zaštite (npr. geotekstil) i fotografije prije/poslije</p> <p>Mjesečni izvještaji o nadzoru koji pokazuju da su mjere navedene u CESMP-u provedene</p>

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
Korištenje zemljišta	<p>Privremeno zauzimanje dijelova lokacije i susjednih područja (za skele, skladištenje materijala, radne zone) smanjuje raspoloživi prostor za normalne aktivnosti</p> <p>Ograničen pristup ili izmijenjene pristupne rute za korisnike zgrade i susjede (npr. zatvoreni ulazi, preusmjerene pješačke staze)</p> <p>Smetnje za okolno zemljište od gradnje (buka, prašina, vizuelna prisutnost) koje potencijalno utiču na uživanje u imovini/korištenje obližnjeg vanjskog prostora</p>	<p>Izvođačima radova treba naložiti da ograniče sve građevinske aktivnosti na najmanju moguću površinu. CSOP treba da odredi specifične zone za skladištenje materijala, parkiranje opreme, kontejnere za otpad itd., idealno unutar postojeće ograđene granice svakog objekta. Održavanjem ograničenog radnog prostora, projekat ostavlja veći dio lokacije dostupnim za kontinuiranu normalnu upotrebu (npr. studenti i dalje mogu koristiti ostatak dvorišta, a bolnica može održavati dio svog parkinga u funkciji).</p>	<p>Implementacija: Izvođač(i) radova</p> <p>Praćenje: JIP i inženjer nadzora</p>	<p>Potvrda da je CSOP pripremljen i odobren prije početka izgradnje.</p> <p>Provjera da li su građevinske aktivnosti ograničene unutar određenih zona prema CSOP-u.</p> <p>Dokaz da područja izvan građevinskog područja ostaju dostupna za normalnu upotrebu (npr. školska dvorišta, parking bolnice).</p> <p>Potvrda da se skladište materijala, parkiranje opreme i kontejneri za otpad nalaze unutar definiranih zona.</p> <p>Mjesečni izvještaji o nadzoru koji pokazuju da su mjere navedene u CSOP-u provedene</p>
Voda	<p>Privremeno povećanje potrošnje vode za sanitarne i manje građevinske aktivnosti, koje je lokalizirano i zanemarivo u odnosu na kapacitet vodosnabdijevanja gradova.</p> <p>Rizik od slučajne kontaminacije površinskih voda ili gradskih odvodnih sistema usljed nepravilnog rukovanja ili skladištenja građevinskih materijala, goriva ili hemikalija.</p> <p>Moguće je prodiranje opasnih tvari (npr. ulja, boja, rastvarača) u tlo i plitke podzemne vode ako se ne upravlja pravilno.</p> <p>Generisanje manjih količina otpadnih voda nastalih tokom gradnje, što zahtijeva adekvatno prikupljanje i ispuštanje u postojeće kanalizacione mreže.</p>	<p>Implementirajte mjere dobre prakse kao što je korištenje opreme koja efikasno koristi vodu, izbjegavanje nepotrebnog pranja i praćenje potrošnje vode kako biste osigurali da upotreba ostane minimalna i lokalizirana.</p> <p>Skladištite goriva, ulja, boje i hemikalije u zatvorenim, označenim posudama na nepropusnim površinama sa sekundarnim zatvaranjem; zabranite dopunjavanje goriva u blizini odvoda ili vodotoka; i osigurajte da su kompleti za reagovanje u slučaju izlivanja dostupni na lokaciji.</p> <p>Odrediti zatvorene skladišne prostore, zabraniti ispuštanje vode za pranje na golo tlo i primijeniti odgovarajuće postupke upravljanja opasnim otpadom u skladu s nacionalnim propisima.</p>	<p>Implementacija: Izvođač(i) radova</p> <p>Praćenje: JIP i inženjer nadzora</p>	<p>CESMP pripremljen i implementiran od strane Izvođača(a) radova, a odobren od strane Nadzornog inženjera/SBK-a</p> <p>Dokaz o određenim područjima za ispiranje utvrđenim na lokaciji, uključujući njihovu udaljenost od kanalizacijskih odvoda i površinskih voda (mjereno u metrima)</p> <p>Dokumentovana učestalost aktivnosti čišćenja lokacije, uključujući čišćenje prije pranja (zabilježeno u dnevnim/sedmičnim zapisnicima)</p> <p>Dokaz o vrsti i količini praškastih/materijala koji se prenose zrakom uskladištenih pod</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
	Privremeni poremećaji sistema oborinskih voda i kanalizacije zbog građevinskih aktivnosti, što može uzrokovati manje lokalizovane uticaje.	<p>Izbjegavati ispuštanje u okoliš i osigurati da se sve otpadne vode ispuštaju u postojeći kanalizacijski sistem ili da ih obrađuju licencirani operateri.</p> <p>Izbjegavajte začepljenje odvoda, održavajte slobodan protok oborinskih voda, zaštitite šahtove i odvodne otvore tokom radova i obnovite sve privremeno oštećene elemente odvodnje nakon izgradnje.</p> <p>Obezbijediti obuku o pravilnom rukovanju materijalima, sprečavanju prosipanja, reagovanju u hitnim slučajevima i mjerama zaštite okoliša u vezi s vodnim resursima.</p>		<p>pokrivkom, sa zabilježenim brojem zatvorenih kontejnera</p> <p>Broj incidenata koji uključuju izlivanje praškastog materijala i poduzete mjere odgovora</p> <p>Broj prijavljenih začepljenih odvoda, ako ih ima, i poduzete korektivne mjere</p> <p>Učestalost praćenja vremenske prognoze i prilagođavanja rasporeda rada (zapisi u dnevnik)</p> <p>Mjesečni izvještaji o nadzoru koji pokazuju da su mjere navedene u CESMP-u provedene</p>
Pejzaž i vizualni aspekti	<p>Privremene vizualne smetnje uzrokovane skelama, zaštitnim mrežama, građevinskim materijalima i mašinama oko zgrada.</p> <p>Privremena degradacija vizuelnog kvaliteta i estetske vrijednosti u neposrednoj okolini zgrada, posebno u gusto naseljenim urbanim područjima.</p> <p>Privremeno zauzimanje javnih i zelenih površina (pločnika, dvorišta, parkinga), što utiče na percepciju i upotrebljivost urbanog pejzaža.</p> <p>Povećana prašina i buka, što indirektno utiče na percipiranu kvalitetu pejzaža i životnog okruženja.</p>	<p>Korištenje zaštitnih mreža, ograda ili reklamnih panoa oko gradilišta radi smanjenja vizualnih smetnji i održavanja estetske kvalitete urbanog okruženja.</p> <p>Osigurajte da se materijali, mašine i oprema skladište na za to predviđenim mjestima kako bi se spriječila gužva i vizualno ometanje u javnim prostorima.</p> <p>Redovno čistiti gradilišta i okolne ulice kako bi se održao vizualni i ekološki kvalitet krajolika.</p> <p>Minimizirajte uklanjanje vegetacije, drveća i travnjaka; tamo gdje je privremeno uklanjanje neizbježno, obnovite zelene površine odmah nakon rada.</p> <p>Integracija nadogradnji zgrade: Tokom rada, osigurati da su renovacije fasade, krovovi i vanjske instalacije dizajnirane tako da budu usklađene s postojećim urbanim kontekstom i arhitektonskim stilom.</p>	<p>Implementacija: Izvođač(i) radova</p> <p>Praćenje: JIP i inženjer nadzora</p>	<p>CESMP pripremljen i implementiran od strane Izvođača(a) radova, a odobren od strane Nadzornog inženjera/SBK-a</p> <p>Procenat skela koje su u potpunosti zatvorene neutralnim, neinvazivnim limovima tokom izgradnje (cilj: 100%)</p> <p>Procenat gradilišta na kojima je ograđivanje kompleksa i skladišta materijala završeno prije početka radova (cilj: 100%)</p> <p>Procenat gradilišta na kojima su travnata područja i ulično drveće zaštićeni prije početka radova (cilj: 100%)</p> <p>Procenat privremenih elemenata lokacije uklonjenih kada više nisu</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<p>Pravilno integrirajte vidljive tehničke instalacije (npr. HVAC jedinice, solarne panele) kako biste smanjili vizualni efekat.</p> <p>Obavijestite stanovnike i zainteresovane strane o rasporedu izgradnje, očekivanim vizualnim promjenama i mjerama restauracije kako biste poboljšali prihvatanje od strane javnosti.</p>		<p>potrebni (cilj: 100%) m² obnovljenih poremećenih zelenih površina</p> <p>Mjesečni izvještaji o nadzoru koji pokazuju da su mjere navedene u CESMP-u provedene.</p>
Zajednica	<p>Privremene smetnje u gusto naseljenim urbanim područjima (npr. Travnik, Bugojno, Vitez i Jajce) zbog buke, prašine, prometa i ograničenog pristupa tokom građevinskih radova.</p> <p>Povećana izloženost ranjivih grupa (djeca, starije osobe, pacijenti, osobe s invaliditetom) smetnjama povezanim s gradnjom u blizini škola i zdravstvenih ustanova.</p> <p>Kratkotrajni prekid obrazovnih aktivnosti u osnovnim i srednjim školama tokom perioda izgradnje.</p> <p>Privremeni sigurnosni rizici za pješake i obližnje stanovnike u gustim urbanim jezgrima s ograničenim prostorom.</p> <p>Manji poremećaji u ruralnim naseljima u blizini škola ili javnih objekata, koji utiču na domaćinstva, poljoprivredu ili pristupne rute.</p> <p>Pritisak na lokalnu infrastrukturu i saobraćajne mreže duž glavnih saobraćajnih koridora i riječnih dolina.</p>	<p>Postavite barijere, redovno zalijevajte izložena područja i kontrolišite prašinu i emisije iz mašina.</p> <p>Jasno označite zone gradilišta, osigurajte sigurne pješačke staze i postavite signalizaciju i osoblje za usmjeravanje lokalnog saobraćaja.</p> <p>Izbjegavajte aktivnosti s visokom razinom buke tokom školskih sati, ispitnih rokova i u vrijeme najveće aktivnosti u zajednici.</p> <p>Unaprijed obavijestite stanovnike o planiranim radovima, trajanju i potencijalnim poremećajima.</p> <p>Osigurati održavanje alternativnog pristupa domovima, školama, poljoprivrednom zemljištu i javnim objektima.</p> <p>Planirajte transportne rute kako biste smanjili zagušenja u gusto naseljenim urbanim područjima i duž glavnih koridora.</p> <p>Dajte prioritet zapošljavanju lokalne radne snage i nabavci materijala lokalno gdje je to moguće.</p> <p>Održavajte sistem za praćenje uticaja, evidentiranje pritužbi i brzo reagovanje na probleme zajednice.</p> <p>Planirajte građevinske radove na način koji izbjegava ili smanjuje zastoje u javnim</p>	<p>Implementacija:</p> <p>SBK treba uspostaviti proceduru komunikacije i koordinacije</p> <p>SBK treba utvrditi raspored i vrijeme za izvođenje radova s javnim institucijama</p> <p>Izvođač(i) radova treba pripremiti i implementirati CESMP (uključujući TMP)</p> <p>Praćenje:</p> <p>JIP i inženjer nadzora</p>	<p>Raspored izvođenja radova utvrđen u koordinaciji s javnim institucijama</p> <p>Procedura komunikacije i koordinacije odobrena i implementirana</p> <p>Implementirane mjere za emisije u zatvorenom prostoru</p> <p>Mjere segregacije (ograđivanje) implementirane</p> <p>Broj ustanova sa ranjivim grupama kojima su dodijeljeni nadzornici</p> <p>Datum objave i prikazivanja javnog obavještenja na licu mjesta (po objektu)</p> <p>Protivpožarni sistemi u potpunosti operativni i lako dostupni</p> <p>TMP odobren i implementiran</p> <p>Broj prijavljenih pritužbi ili problema, kategoriziranih po temama</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<p>ustanovama koje se renoviraju. Na primjer, teški radovi u školama trebaju se obavljati izvan nastave ili tokom školskih odmora, a zdravstveni centri mogu rasporediti renoviranje po odjeljcima kako bi ostali djelimično operativni. Održavanjem osnovnih usluga, projekat sprječava svaki gubitak u pružanju javnih usluga koji bi mogao indirektno uticati na zajednice ili zaposlene. Ako se ustanova mora privremeno zatvoriti, planiranje unaprijed treba osigurati kontinuitet (npr. privremeno preseljenje učionica ili kancelarija) kako bi se izbjegao prekid rada javnih ustanova.</p> <p>U svim objektima gdje je potvrđeno ili se sumnja na prisustvo opasnih materijala poput azbesta, moraju se poduzeti mjere za zaštitu ranjivih grupa i zdravlja zajednice. Korisnici ustanova (tj. studenti, pacijenti, osoblje i posjetioци) ne bi trebali biti prisutni u zgradama tokom građevinskih ili renovacijskih radova, čime se osigurava njihova sigurnost uz održavanje ukupne zaštite javnog zdravlja. Vremenski okvir i aranžmane trebaju odrediti SBK i uprava škola, bolnica i drugih institucija.</p>		
Lokalna ekonomija	Manje poteškoće u pristupu ili saobraćaju koje utiču na obližnja preduzeća.	<p>Izvođače radova treba podsticati da zapošljavaju lokalnu radnu snagu i nabavljaju materijale lokalno gdje god je to izvodljivo. Ova mjera osigurava da značajan dio investicije u projekat cirkuliše unutar Kantona, jačajući lokalne prihode i preduzeća. Također pomaže u izgradnji lokalnih vještina u oblasti energetske efikasnosti. Tenderska dokumentacija i ugovori za projekat trebaju uključivati odredbe ili podsticaje za učešće lokalne radne snage i korištenje regionalnih dobavljača.</p> <p>Pravovremeno informirajte lokalna preduzeća o rasporedima gradnje i svim promjenama u</p>	<p>Implementacija: Izvođač(i) radova</p> <p>Praćenje: JIP i inženjer nadzora</p>	<p>% lokalne radne snage zaposlene na projektu</p> <p>% materijala nabavljenih od lokalnih/regionalnih dobavljača</p> <p>Broj prethodnih obavještenja dostavljenih zajednicama i zainteresovanim stranama</p> <p>Zapisi o komunikaciji sa zainteresovanim stranama</p> <p>Broj prijavljenih pritužbi vezanih za pristup</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<p>pristupu. Konkretno, unaprijed obavijestite stanovnike i zainteresovane strane o planiranim radovima, njihovom trajanju i potencijalnim poremećajima. Jasna komunikacija omogućava obližnjim preduzećima (npr. prodavačima oko škole ili klinike) da planiraju u skladu s tim i ublaže zbunjenost kupaca tokom gradnje.</p> <p>Osigurati da su gradilišta organizovana tako da se u svakom trenutku održava alternativni pristup obližnjim prodavnicama i javnim objektima. Ako su neki ulazi ili putevi blokirani, signalizacija i privremene pješačke staze trebaju voditi javnost do otvorenih ruta. Ovo sprečava bilo kakav gubitak pješačkog saobraćaja za lokalna preduzeća zbog građevinskih barijera.</p> <p>Održavajte sistem za praćenje uticaja, evidentiranje pritužbi i brzo reagovanje na probleme zajednice. Brzo rješavanje pritužbi trebalo bi pomoći u rješavanju svih ekonomskih problema (kao što su nepredviđena šteta na imovini ili problemi s pristupom koji pogađaju trgovinu) prije nego što eskaliraju.</p> <p>Gdje je to moguće, angažujte lokalne tehničke škole ili programe obuke tokom projekta kako biste unaprijedili znanje o mjerama energetske efikasnosti. Iako ne predstavlja direktno ublažavanje uticaja, ova mjera jača dugoročnu lokalnu ekonomsku korist povećanjem baze vještina u regiji, što je u skladu s razvojnim ciljevima SBK.</p>		Zapisi o aktivnostima izgradnje kapaciteta
Saobraćajna infrastruktura	<p>Povećana količina građevinskih vozila na lokalnim cestama (zagušenja u centrima gradova).</p> <p>Privremeno zatvaranje puteva/pristupa u blizini lokacija (potrebni obilaznici).</p>	Razviti i provoditi Plan upravljanja saobraćajem specifičan za svaku lokaciju. Ovaj plan treba da rasporedi i usmjeri građevinski transport kako bi se smanjile gužve u gusto naseljenim područjima i duž glavnih koridora. Isporuke materijala treba planirati za sate izvan vršnih saobraćajnih gužvi (npr. sredinom jutra ili noći	<p>Implementacija: Izvođač(i) radova</p> <p>Praćenje:</p>	<p>Razvoj i odobrenje Plana upravljanja prometom (TMP) specifičnog za lokaciju za svaku lokaciju</p> <p>Dokaz o koordinaciji s lokalnim vlastima</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
	<p>Rizici za sigurnost pješaka od građevinskog saobraćaja.</p> <p>Poremećaji u saobraćaju u ruralnim područjima (osnovni nivo niskog saobraćaja).</p>	<p>za urbane centre) kako bi se izbjeglo dodavanje kamiona u tokove špica. Rute građevinskih vozila trebale bi se birati u koordinaciji s lokalnim vlastima kako bi se izbjegle uske stambene ulice gdje je to moguće, a umjesto toga koristile glavne ceste koje mogu bolje podnijeti teška vozila. Identificirana osjetljiva područja (školske zone, centri gradova, pješačke zone i lokacije s velikim prisustvom pješaka) trebale bi biti označene kao "spore zone" za vozače.</p> <p>Izvođači radova trebaju jasno označiti zone gradilišta i postaviti odgovarajuću signalizaciju i osoblje za usmjeravanje lokalnog saobraćaja oko gradilišta. Znakovi upozorenja (npr. "Radovi na putu ispred", smanjenje ograničenja brzine, signalizatori) trebaju biti postavljeni znatno prije gradilišta na prilaznim putevima. Barijere visoke vidljivosti trebaju sigurno usmjeravati vozila i pješake. Obučeni kontrolori saobraćaja trebaju biti prisutni po potrebi kako bi usmjeravali saobraćaj kada kamioni ulaze ili izlaze sa gradilišta, osiguravajući da su drugi učesnici u saobraćaju svjesni situacije i da mogu sigurno proći.</p> <p>Treba osigurati da se obezbijede alternativne rute ili obilaznice ako je potrebno privremeno zatvoriti bilo koju cestu ili pristupnu tačku. Na primjer, ako je ulica direktno ispred zgrade blokirana skelama ili dizalicama, treba održavati siguran alternativni pristup i za vozila i za pješake. Treba uspostaviti privremene pješačke staze i prijelaze ako su trotoari zatvoreni, kako bi se pješaci (uključujući osobe s invaliditetom ili dječja kolica) mogli kretati po gradilištu bez ulaska u trake za vozila. Izvođači radova trebaju koordinirati s pružateljima javnog prijevoza kako bi premjestili sva pogođena autobuska</p>	JIP i inženjer nadzora	<p>% isporuka planiranih izvan sati najveće gužve u saobraćaju</p> <p>Prisustvo odgovarajuće signalizacije i barijera na gradilištima</p> <p>Broj obučениh kontrolora saobraćaja raspoređenih, gdje je to potrebno</p> <p>Poštovanje određenih "sporih zona"</p> <p>Privremene pješačke staze i prelazi postavljeni su tamo gdje je to potrebno</p> <p>Održavani i komunicirani putevi za pristup u hitnim slučajevima</p> <p>Broj izdanih prethodnih obavještenja u vezi s poremećajima u saobraćaju</p> <p>Sprovođenje mjera za sprečavanje oštećenja puteva</p> <p>Broj identifikovanih i popravljenih slučajeva oštećenja na putevima</p> <p>Uspostavljena su određena parkirna/stacionarna mjesta</p> <p>Broj zabilježenih saobraćajnih incidenata i pritužbi</p> <p>Prilagođavanja TMP-a na osnovu nalaza monitoringa</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<p>stajališta i obavijestili javnost o novim, privremenim lokacijama stajališta. Uvijek treba očuvati pristup za hitnu pomoć, vatrogasce i policiju – lokalne hitne službe trebaju biti obaviještene o radovima i konsultovane o potrebama za pristupom.</p> <p>Unaprijed obavijestiti zajednicu o predstojećim poremećajima u saobraćaju. Na svakom gradilištu, izvođač radova (uz pomoć općine) treba izdati javna obavještenja (putem oglasnih ploča u zajednici, lokalnog radija ili web stranica škola/općina) s detaljnim opisom vremena i trajanja većih radova koji bi mogli uticati na saobraćaj. Unaprijed obavještavajući stanovnike o planiranim radovima i potencijalnim poremećajima, vozači mogu odabrati alternativne rute ili prilagoditi vrijeme putovanja, čime se smanjuje frustracija i nesigurne manevre. Vidljive informativne ploče na gradilištu trebaju sadržavati i kontakt informacije upravitelja gradilišta ili koordinatora prometa, kako bi javnost mogla postavljati pitanja ili prijavljivati probleme.</p> <p>Vozače građevinskih vozila treba uputiti i nadzirati da se pridržavaju strogih sigurnosnih protokola: pridržavaju se lokalnih ograničenja brzine (ili nižih, ako su putevi u zajednici vrlo uski), izbjegavaju rad motora u praznom hodu u stambenim područjima kako bi se smanjile emisije i buka, te se suzdržavaju od noćnog prijevoza kroz naseljena područja (osim ako nije izričito dozvoljeno). Isporuke koje uključuju prevelike ili teške terete trebaju pratiti pomoćna vozila i, ako je potrebno, zakazati ih u vrijeme uz pomoć policije za upravljanje raskrscima. Sva građevinska vozila treba održavati u dobrom stanju kako bi se spriječili</p>		

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<p>kvarovi na javnim cestama (redovno održavanje kako bi se izbjeglo curenje ulja ili kvar kočnica).</p> <p>Kako bi se spriječila oštećenja lokalnih puteva i infrastrukture od teških vozila, preporučuje se korištenje odgovarajućih vozila (npr. korištenje manjih kamiona za dostavu na krajnju tačku u uskim gradskim ulicama). Tamo gdje postoji rizik od oštećenja površine puta (kao što je meki asfalt ljeti ili slabi seoski putevi), izvođači radova trebaju koristiti zaštitne mjere poput privremenih čeličnih ploča ili odabrati alternativne rute. Nakon izgradnje, treba provesti istraživanje stanja puteva; ako je saobraćaj tokom projekta prouzrokovao bilo kakvu značajnu štetu na putu, treba izvršiti popravke ili finansirati njihovu obnovu kako bi se infrastruktura vratila u prvobitno stanje.</p> <p>Građevinska oprema i radna vozila trebaju biti ograničeni na određena područja (na gradilištu ili na iznajmljenim parcelama) i ne smije im se dozvoliti da začepi javne ulice. Uređenjem pripremnih prostora, projekat sprječava da građevinske mašine i oprema zauzimaju javni parking ili blokiraju trake neaktivnom mehanizacijom. Ovo ublažavanje održava normalnu dostupnost parkinga i kapacitet saobraćaja za zajednicu.</p> <p>Saobraćajne uslove treba pratiti tokom cijele izgradnje. Ukoliko se pojave nepredviđene gužve ili sigurnosni problemi, izvođač radova i nadzorni inženjeri trebaju prilagoditi strategije upravljanja saobraćajem (npr. dodavanje dodatnog signalizatora, promjena vremena isporuke ili otvaranje dodatnog obilaznog puta). Zapisnik saobraćajnih incidenata ili pritužbi treba se voditi kao dio sistema praćenja,</p>		

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		osiguravajući brz odgovor na sva problematična područja.		
Lokalna infrastruktura	<p>Povećana potražnja za komunalnim uslugama (struja, voda) na lokacijama.</p> <p>Planirani prekidi u opskrbi komunalnih usluga (lokalizirani prekid usluge).</p> <p>Generisanje građevinskog otpada (opterećenje postrojenja za odlaganje otpada).</p> <p>Rizik od oštećenja postojećih komunalnih usluga (cijevi, kablova).</p> <p>Rizik od oštećenja susjedne imovine/infrastrukture (vibracije, vozila).</p>	<p>Tokom izgradnje, izvođači radova trebaju poduzeti mjere opreza kako bi zaštitili postojeću infrastrukturu i imovinu. To uključuje postavljanje fizičke zaštite poput drvenih dasaka ili čeličnih ploča preko trotoara, travnjaka ili rubova ivičnjaka kako bi se spriječilo da teška vozila nanesu štetu. Skele trebaju biti opremljene mrežama i zaštitnim pločama za hvatanje otpada koji pada, sprječavajući oštećenje automobila, prozora ili krovova oko gradilišta.</p> <p>Sveobuhvatni Plan upravljanja građevinskim otpadom (PUGO) treba biti razvijen kao dio Plana upravljanja okolišem i društvenim pitanjima u fazi gradnje. Izvođači radova trebaju slijediti hijerarhiju otpada – odvajanje i ponovnu upotrebu ili recikliranje materijala gdje god je to moguće te odlaganje preostalog otpada u ovlaštenim objektima. Reciklabilni metal, staklo i plastika trebaju se slati kompanijama za recikliranje u regiji, dok se nerekiclabilni građevinski otpad treba transportovati na odobrenu deponiju ili odlagalište koje odredi Kanton. Na licu mjesta trebaju biti obezbijeđene kante za otpad kako bi se spriječilo bacanje smeća, a ne smije se dozvoliti spaljivanje na otvorenom ili ilegalno odlaganje otpada. Redovno odvoženje treba osigurati da se otpad ne nagomilava do nivoa koji bi mogao preopteretiti lokalne službe za odvoz otpada. Treba održavati dokumentaciju o pravilnom odlaganju (zapisnici o primopredaji otpada).</p> <p>Za opasne građevinske materijale (npr. azbestnu izolaciju, stare azbestno-cementne</p>	<p>Implementacija: Izvođač(i) radova</p> <p>Praćenje: JIP i inženjer nadzora</p>	<p>Mjere fizičke zaštite (npr. daske, čelične ploče, mreže za skele) postavljene na licu mjesta</p> <p>Dokaz o nepostojanju ili minimalnoj šteti na okolnoj infrastrukturi i imovini tokom radova</p> <p>Broj incidenata oštećenja infrastrukture ili privatne imovine</p> <p>CWMP/PUGO razvijen i implementiran kao dio CESMP-a</p> <p>Prakse odvajanja otpada na snazi na lokaciji</p> <p>Dostupnost kanti za smeće i odsustvo bacanja smeća</p> <p>Evidencija o transportu i odlaganju otpada u licenciranim objektima</p> <p>Angažovanje ovlaštenih izvođača radova za uklanjanje opasnih materijala</p> <p>Pravilno pakovanje, označavanje i transport opasnog otpada</p> <p>Dokumentacija o odlaganju opasnog otpada u licenciranim postrojenjima za opasni otpad</p> <p>Implementacija kontrolnih mjera za opasnosti koje se prenose zrakom</p> <p>Narušena infrastruktura (putevi, trotoari, komunalne usluge, zelene površine) vraćena u prvobitno ili bolje stanje</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<p>krovne šindre, olovnu boju ili hemijski otpad iz starih sistema grijanja), primijenite specijalizirane protokole uklanjanja. S takvim materijalima rukujte putem ovlaštenih izvođača radova za uklanjanje s odgovarajućom zaštitnom opremom. Opasni građevinski materijali trebaju biti pakirani i označeni u skladu s propisima te poslani u ovlaštena postrojenja za tretman ili odlaganje opasnog otpada (budući da SBK možda nema takvo postrojenje, treba se izvršiti koordinacija sa službama na nivou FBiH). Ovo sprječava kontaminaciju tla ili vode i štiti zdravlje radnika i javnosti. Opasnosti koje se prenose zrakom, poput azbestnih vlakana, treba kontrolirati vlaženjem i zatvaranjem radnih područja, a kvalitet zraka treba pratiti ako je potrebno.</p> <p>Projekat se obavezuje na obnovu bilo koje infrastrukture koja je narušena ili oštećena gradnjom. Na primjer, ako se dijelovi trotoara ili ceste oštete kako bi se omogućila ugradnja cijevi ili postavljanje skele, oni bi trebali biti rekonstruisani u jednako ili bolje stanje nakon završetka radova. Sve komunalne vodove koji se moraju presjeći ili preusmjeriti treba odmah popraviti u funkcionalno stanje, u saradnji s komunalnim preduzećima. U suštini, izgradnja bi trebala "popraviti" sve privremene izmjene na infrastrukturi, ne ostavljajući za sobom nikakvu degradaciju. To uključuje ponovnu sadnju svih javnih zelenih površina (travnjaci, grmlje) koje su morale biti iskopane, ponovno postavljanje uklonjenih ograda ili signalizacije i ponovno farbanje oznaka na putu ako su istrošene građevinskim saobraćajem.</p> <p>Nadzornici gradilišta trebaju kontinuirano pratiti svaku nenamjernu štetu na infrastrukturi ili imovini. U slučaju nesreće (npr. udaranja u</p>		<p>Dokaz o koordinaciji s komunalnim preduzećima za popravke</p> <p>Plan za pripravnost i odgovor na vanredne situacije (EPRP) je uspostavljen i implementiran</p> <p>Broj incidenata koji uključuju oštećenje infrastrukture (npr. cijevi, kablovi)</p> <p>Dostupnost materijala za nepredviđene situacije i mjere odgovora</p> <p>Broj pritužbi vezanih za štetu ili poremećaj</p> <p>% pritužbi riješenih u određenom roku</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		vodovodnu cijev ili rušenja stupa), treba postojati Plan za pripravnost i odgovor na hitne slučajeve (EPRP). Plan osigurava da ekipe znaju kako brzo isključiti komunalne usluge ako je potrebno i kontaktirati nadležne organe radi hitne popravke. Materijali za nepredviđene situacije (vreće s pijeskom, setovi za brtvljenje curenja) trebaju biti pri ruci za upravljanje incidentima poput izlivanja tekućine ili pucanja vodovodne cijevi. Osim toga, mehanizam za pritužbe omogućava članovima zajednice da prijave svaku nezapaženu štetu (na primjer, ako vibracije s gradilišta napuknu zid kuće, vlasnik može podnijeti žalbu, a projekat treba istražiti i nadoknaditi štetu/popraviti).		
Zdravlje i sigurnost radnika i javnosti	<p>Zdravstveni i sigurnosni rizici za korisnike objekata (studente, osoblje, pacijente i posjetioce), uključujući fizičke povrede, izloženost emisijama prašine i azbesta, mirisima, buci i vibracijama, električnim opasnostima i potencijalnoj opstrukciji sistema zaštite od požara tokom provođenja mjera energetske efikasnosti. Koordinacija je potrebna u bolnicama i školama kako bi se izbjeglo ometanje osnovnih usluga.</p> <p>Povećan rizik od rodno zasnovanog nasilja i uznemiravanja (GBVH) u zdravstvenim i obrazovnim ustanovama zbog prisustva vanjskih radnika i ranjivosti određenih korisničkih grupa (npr. djece, pacijenata, starijih osoba), što zahtijeva zaštitne mjere i mehanizam za žalbe.</p> <p>Poremećaji u saobraćaju i ograničenja pristupa zbog građevinskih radova, što potencijalno može uticati na rad institucije.</p>	<p>Kako bi se poboljšala koordinacija tokom perioda gradnje, SBK treba da uspostavi Proceduru komunikacije i koordinacije nakon što bude odabran izvođač radova, uključujući:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Formalni mehanizam koordinacije između rukovodilaca gradnje i predstavnika institucija koji ocrtava procese za planiranje, izvršavanje i nadzor građevinskih aktivnosti, s posebnim naglaskom na koordinaciju bučnih građevinskih radova. - Osiguravanje redovnog informisanja osoblja o potencijalnim problemima u oblasti zdravlja i sigurnosti na radu i pružanje ažuriranih informacija o mjerama energetske efikasnosti koje se provode, kao i uputstava o rješavanju svih sigurnosnih incidenata povezanih s radovima. - Definicija potrebne učestalosti koordinacije (npr. dnevno, sedmično ili prema obostranom dogovoru), na osnovu 	<p>Implementacija :</p> <p>SBK će uspostaviti proceduru komunikacije i koordinacije</p> <p>Izvođač(i) radova treba da pripreme i implementiraju CESMP, CSOP, CWMP, OHSMP, TMP</p> <p>Praćenje:</p> <p>JIP i inženjer nadzora</p>	<p>CESMP, CSOP, CWMP, OHSMP, TMP izrađeni i implementirani</p> <p>Izveštaji o sigurnosti, uključujući izveštaje o incidentima/nesrećama, podnose se mjesečno</p> <p>Broj provedenih sigurnosnih obuka (uključujući datume, učesnike)</p> <p>Broj prijavljenih neusklađenosti ili promašaja</p> <p>Prisustvo i adekvatnost kompleta prve pomoći i postupaka u hitnim slučajevima</p> <p>Odredba o usklađenosti sa radnim standardima, uključujući uspostavljanje mehanizma za žalbe za sve radnike (uključujući podizvođače) uključene u postupak tendera i ugovore</p> <p>Izjava izvođača radova da u potpunosti poštuju sve radne</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
	<p>Rizik od saobraćajnih nesreća zbog neadekvatne signalizacije, procedura ili nadzora.</p> <p>Rizik od fizičkih povreda radnika (padovi, opasne materije, buka, prašina i privremena izloženost emisijama u vazduh).</p> <p>Manji i privremeni poremećaji u zajednici zbog prisustva građevinskih radnika.</p> <p>Kratkotrajni prekid obrazovnih aktivnosti u osnovnim i srednjim školama tokom perioda izgradnje.</p>	<p>osjetljivosti svakog objekta i prirode radova.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gdje je to potrebno i moguće, omogućavanje izvođenja građevinskih radova izvan redovnog radnog vremena (npr. večeri, vikendom) kako bi se smanjili poremećaji u osnovnim uslugama ili zadovoljile institucionalne potrebe. - Proceduru komunikacije i koordinacije izradit će SBK i Izvođač radova, te će biti dostavljena svim institucijama na pregled i formalno odobrenje prije početka građevinskih aktivnosti. Procedura će odražavati specifične operativne potrebe svake institucije i uključivati njihove povratne informacije o preferiranim aranžmanima koordinacije. <p>Kako bi se ublažili uticaji vezani za izloženost korisnika, osoblja i posjetilaca emisijama opasnih supstanci i opasnog otpada, Izvođač radova treba da razvije Plan upravljanja građevinskim otpadom (CWMP/PUGO), koji uključuje sljedeće mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prije početka gradnje, provesti sveobuhvatna istraživanja opasnih materijala, uključujući uzorkovanje i laboratorijsku analizu, kako bi se identificirali i karakterizirali svi materijali koji sadrže azbest (ACM) i izolacija od staklene vune prisutni unutar građevinske konstrukcije; - Angažovati kvalifikovane stručnjake za zaštitu okoliša i licencirane izvođače radova za uklanjanje azbesta kako bi razvili i implementirali planove za sigurno uklanjanje i sanaciju, osiguravajući kontrolirano rukovanje materijalima i 		<p>propise Federalnih vlasti i da će ih se pridržavati tokom gradnje</p> <p>Postojanje i operativni status mehanizma za žalbe radnika izvođača radova, broj podnesenih i riješenih slučajeva žalbi po kategoriji</p> <p>Za zgrade sa solarnim panelima: primljene izjave proizvođača solarnih panela i dokumenti o politici ili kodeksi ponašanja koje su dostavili dobavljači</p> <p>Broj stranih radnika angažovanih od strane Izvođača radova i postojanje radnih/boravišnih dozvola i dvojezičnih ugovora</p> <p>Usklađenost se verifikuje putem mjesečnih izvještaja o napretku Nadzornog inženjera.</p> <p>Procedura komunikacije i koordinacije odobrena je i implementirana.</p> <p>Implementirane mjere za emisije u zatvorenom prostoru</p> <p>Broj radnika koji su završili obuke</p> <p>Mjere segregacije (ograđivanje) implementirane</p> <p>Broj ustanova sa ranjivim grupama kojima su dodijeljeni nadzornici</p> <p>Datum objave i prikazivanja javnog obavještenja na licu mjesta (po zgradi)</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<p>minimizirajući oslobađanje vlakana u zrak i povezane zdravstvene rizike;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tamo gdje potpuno uklanjanje nije odmah tehnički ili operativno izvodljivo, primijenite privremene mjere upravljanja rizikom kao što su kapsuliranje ili zatvaranje korištenjem odobrenih tehnika zaptivanja i uspostavite program praćenja s periodičnim inspekcijama kako biste provjerili kontinuirani integritet materijala; - Osigurati da se sav opasni otpad prevozi i odlaže u potpunosti u skladu s važećim nacionalnim i lokalnim propisima o zaštiti okoliša, te voditi odgovarajuću dokumentaciju i evidenciju o odlaganju kako bi se osigurala sljedivost, transparentnost i odgovornost. <p>Kako bi se ublažili uticaji emisija u zatvorenom prostoru na korisnike, osoblje i posjetioce, Izvođač radova treba da u CESMP uključi sljedeće mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Primijenite mjere za kontrolu prašine, kao što je prskanje vodom, tokom rušenja i bušenja. - Koristite barijere za zadržavanje i minimiziranje mirisa i prašine koju stvaraju građevinski materijali i procesi, kao i za što veće smanjenje vizualnog izgleda tekućih građevinskih radova. - Redovno usisavajte, brišite ili perite (mlazom) gradilišta kako biste spriječili širenje prašine. - Koristite visokoefikasne filtere za čestice u blizini gradilišta gdje se očekuje stvaranje i širenje prašine. 		<p>Protivpožarni sistemi u potpunosti operativni i lako dostupni</p> <p>Nesmetan pristup stanu u prizemlju je osiguran tokom cijelog projekta.</p> <p>TMP odobren i implementiran</p> <p>Broj prijavljenih pritužbi ili problema, kategoriziranih po temama</p>

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<ul style="list-style-type: none"> - Koristite boje, ljepila s niskim udjelom hlapljivih organskih spojeva (VOC) kako biste smanjili emisije VOC-a. - Redovno provodite inspekcije na rast plijesni i odmah rješavajte sve uočene kolonije unutar šupljina zidova ili stropnih prostora. Temeljito očistite i dezinficirajte zahvaćeno područje kako biste uklonili sve preostale spore plijesni i spriječili budući rast. <p>Aktivnosti koje dovode do povišenog nivoa buke i vibracija moraju se saopćiti i izvoditi tokom perioda koje predlože predstavnici uprave objekta. CESMP treba da uključi mjere za upravljanje bukom i vibracijama, kako je definisano pod tačkom Buka i vibracije. Unaprijed najaviti radove sa povišenom bukom i vibracijama (bušenje, itd.) kako bi se omogućilo premještanje osjetljive medicinske opreme sa lokacije ili pronašla druga alternativna rješenja.</p> <p>Razvoj i implementacija Plana upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu (OHSMP).</p> <p>Priprema Plana zaštite od požara i eksplozije i procedura za reagovanje u slučaju poplave.</p> <p>Implementacija Plana organizacije gradilišta (CSOP) specifičnog za lokaciju, uključujući siguran pristup, zahtjeve za ličnu zaštitnu opremu, nadzorne radne procedure i privremene zone ograničenja.</p> <p>Implementirajte kodekse ponašanja za radnike.</p> <p>Implementirajte planove za sprječavanje izlivanja i upravljanje otpadom.</p> <p>Izvođači radova moraju primijeniti odgovarajuće mjere segregacije kako bi odvojili</p>		

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<p>gradilište od ostatka institucije. To uključuje postavljanje fizičkih barijera, kao što su ograde ili plakati, upotrebu upozoravajućih traka i postavljanje jasne signalizacije. Ove mjere su neophodne kako bi se spriječio neovlašteni pristup područjima gdje se odvijaju građevinski radovi i kako bi se osigurala sigurnost korisnika, osoblja i posjetilaca.</p> <p>Sve izložene električne komponente moraju biti bez napajanja, propisno pokrivene i izolirane.</p> <p>Moraju se osigurati mjere za ograničavanje pristupa osoblja objekta i posjetitelja električnim instalacijama.</p> <p>Svi protivpožarni sistemi moraju ostati u potpunosti operativni i dostupni tokom izgradnje.</p> <p>Ni pod kojim okolnostima primjena EE mjera ne smije ugroziti živote ili odredbe o zaštiti od požara.</p> <p>Uvodna obuka o sigurnosti za radnike Izvođača radova mora uključivati kodeks ponašanja radnika, kao i obuku o podizanju svijesti i prevenciji rodno uvjetovanog nasilja, s naglaskom na ranjivosti korisnika i važnost stalnog održavanja profesionalnog i poštovanog ponašanja.</p> <p>Svi građevinski radnici moraju nositi jasno vidljive identifikacijske značke ili prsluke dok su na gradilištu kako bi se razlikovali od osoblja objekta i smanjila konfuzija ili sigurnosne zabrinutosti među korisnicima.</p> <p>U objektima u kojima žive ranjive grupe, dodijelite određeno nadzorno osoblje koje će pratiti ili nadgledati građevinske radnike u područjima gdje može doći do kontakta s</p>		

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<p>korisnicima. Pristup određenim zonama treba biti ograničen i nadziran u svakom trenutku.</p> <p>Najmanje 30 dana prije početka gradnje, JIP treba izdati obavještenje s detaljnim opisom početka i trajanja radova te dostupnosti mehanizma za javne pritužbe, koji će biti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - objavljeno na web stranici SBK, - izloženi na ulazima svih institucija i održavani tokom svih građevinskih radova <p>Izvođač radova treba da istakne znak gradilišta na svim ulazima u zgradu, sa informacijama o datumu početka, trajanju, očekivanom završetku, detaljima izvođača radova i nadzora.</p> <p>Jedinica za implementaciju projekta (JIP) će upravljati pritužbama kako je detaljno opisano u SEP-u projekta i pratiti pritužbe po vrstama (temama), uključujući pritužbe vezane za rodno zasnovano nasilje.</p> <p>Saobraćaj vezan za gradnju mora biti regulisan Planom upravljanja saobraćajem (TMP) koji su razvili izvođači radova u saradnji sa predstavnicima institucija. TMP mora uključivati rješenja za ublažavanje saobraćajnih gužvi i osiguravanje da putevi za evakuaciju u slučaju nužde ostanu nesmetani. Pored toga, TMP mora obuhvatiti najmanje sljedeće teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ograničenja brzine za sva građevinska vozila koja se kreću u blizini objekta, - Privremene staze za sigurno vođenje osoba, - Barijere oko bilo kakvih građevinskih aktivnosti kako bi se stvorila jasna odvojenost između građevinskog područja i područja gdje se nalaze posjetioci i pacijenti, i 		

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<p>- Sigurnosna signalizacija.</p> <p>Planirajte građevinske radove na način koji izbjegava ili smanjuje zastoje u javnim ustanovama koje se renoviraju. Na primjer, teški radovi u školama trebaju se obavljati izvan nastave ili tokom školskih odmora, a zdravstveni centri mogu rasporediti renoviranje po odjeljcima kako bi ostali djelimično operativni. Održavanjem osnovnih usluga, projekat sprječava svaki gubitak u pružanju javnih usluga koji bi indirektno mogao uticati na zajednice ili zaposlene. Ako se ustanova mora privremeno zatvoriti, unaprijed planiranje treba osigurati kontinuitet (npr. privremeno premještanje učionica ili kancelarija) kako bi se izbjeglo ometanje javnih usluga.</p> <p>U svim ustanovama gdje je potvrđeno ili se sumnja na prisustvo opasnih materijala poput azbesta, moraju se poduzeti mjere za zaštitu ranjivih grupa i zdravlja zajednice. Korisnici ustanova (tj. studenti, pacijenti, osoblje i posjetioci) ne bi trebali biti prisutni u zgradama tokom građevinskih ili renovacijskih radova, čime se osigurava njihova sigurnost uz održavanje ukupne zaštite javnog zdravlja. Vremenski raspored i aranžmane trebaju odrediti SBK i uprava škola, bolnica i drugih ustanova.</p>		
Kulturno, historijsko i arheološko naslijeđe	<p>Slučajna oštećenja obližnjih lokaliteta kulturne baštine usljed građevinskih aktivnosti, skladištenja materijala ili pomjeranja mašina (Muslimansko groblje uz Prvu osnovnu školu Donji Vakuf – područnu školu Kurića Kula).</p> <p>Privremeni vizualni poremećaj u neposrednoj okolini objekata kulturne baštine (Muslimansko</p>	<p>Definirati i provoditi zonu isključenja od najmanje 5 m oko muslimanskog groblja uz Prvu osnovnu školu Donji Vakuf – područnu školu Kurića Kula, kako bi se spriječila slučajna oštećenja uzrokovana građevinskim aktivnostima, mašinama i skladištenjem materijala.</p>	<p>Implementacija:</p> <p>Izvođač(i) radova treba da implementiraju mjere ublažavanja tokom radova na rekonstrukciji.</p> <p>Praćenje:</p>	<p>Broj obavještenja o gradilištu poslanih prije početka radova</p> <p>Broj prijavljenih pritužbi ili problema, kategoriziranih po temama</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
	<p>groblje uz Prvu osnovnu školu Donji Vakuf – područnu školu Kurića Kula).</p> <p>Uznemiravanje od buke, prašine ili vibracija, koje bi mogle uticati na lokalitete kulturne baštine u blizini (Muslimansko groblje pored Prve osnovne škole Donji Vakuf – područne škole Kurića Kula).</p>	<p>Osigurati da građevinski radovi ne ometaju sahrane ili druge vjerske običaje, omogućavajući ljudima da u miru obavljaju sahrane i komemorativne aktivnosti.</p> <p>Osigurati da se građevinski radovi u blizini muslimanskog groblja uz Prvu osnovnu školu Donji Vakuf – područnu školu Kurića Kula završe uz nadzor kvalificiranih djelatnika kako bi odmah identificirali i ublažili sve potencijalne rizike.</p> <p>Implementirati standardne građevinske prakse kako bi se smanjila prašina, buka i vibracije u blizini muslimanskog groblja uz Prvu osnovnu školu Donji Vakuf – područnu školu Kurića Kula.</p> <p>Skladištiti građevinski materijal i organizovati kretanje mašina kako bi se izbjeglo područje isključenja u neposrednoj blizini muslimanskog groblja u objektu Prve osnovne škole Donji Vakuf – područne škole Kurića Kula.</p> <p>Uspostaviti protokol za prijavljivanje slučajne štete na lokalitetu kulturne baštine, uključujući trenutno zaustavljanje radova i obavještanje nadležnih organa.</p>	JIP i inženjer nadzora	
Operativna faza				
Klimatski faktori i klimatske promjene	<p>Potencijalni uticaj na građevinske konstrukcije zbog izloženosti ekstremnim temperaturama, povremenim toplotnim talasima i kratkotrajnim sušama tokom rada ako je održavanje neadekvatno</p> <p>Potencijalni uticaj na udobnost u zatvorenom prostoru zbog ekstremnih temperatura i povremenih toplotnih valova</p> <p>Privremeni prekid korištenja objekta zbog snijega, leda ili oluje</p>	<p>Tehničko osoblje zgrada na Projektu treba rutinski procjenjivati efikasnost kanalizacionog sistema tokom padavina. Ukoliko se otkriju bilo kakvi problemi sa odvodnjavanjem, kao što su vidljive lokve, sporo odvodnjavanje oborinskih voda ili nakupljanje oborinskih voda na parkiralištima, osoblje treba odmah obavijestiti gradsko/općinsko komunalno preduzeće odgovorno za upravljanje otpadnim vodama kako bi se izvršilo održavanje/odčeppljivanje.</p>	<p>Implementacija:</p> <p>Menadžment javnih objekata</p> <p>Praćenje:</p> <p>Menadžment javnih objekata u saradnji sa SBK</p>	<p>Broj inspekcija odvodnje provedenih tokom kišnih događaja (mjesečno ili po događaju)</p> <p>Broj završenih instalacija za sakupljanje kišnice/propusnih površina tokom radova</p> <p>Potrošnja energije (kWh/m²/godina) praćena u odnosu na početnu vrijednost (% promjene)</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
	<p>Lokalizovana izloženost poplavama za vrijeme ekstremnih padavina (OŠ Mehurići, Travnik; OŠ Berta Kučera, Jajce; OŠ Gračanica, Bugojno; OŠ Gornji Vakuf, Gornji Vakuf - Uskoplje; OŠ Fra Marijan Šunjić, Novi Travnik; OŠ Musa Ćazim Ćatić, Srednja škola Donjif Ćatić, Srednja škola Donji Travnik; "Nikola Šop", srednja stručna i tehnička škola Bugojno;</p> <p>Potencijalni indirektni uticaji klizišta ili nestabilnosti padina koji utiču na pristupne puteve (OŠ Mehurići – Travnik)</p> <p>Potencijalni uticaj požara na školske objekte i korisnike</p> <p>Potencijalni uticaj zemljotresa na školske objekte i sigurnost</p> <p>Potencijalni uticaj epidemija na rad škola i zdravlje</p>	<p>Tokom aktivnosti rekonstrukcije i održavanja, osigurati implementaciju rješenja za sakupljanje kišnice i propusne kolovoze, što će pomoći u ublažavanju negativnih efekata obilnih padavina i urbanih/pluvijalnih poplava.</p> <p>Uprava javnih zgrada treba pratiti potrošnju energije u odnosu na uobičajenu potrošnju i specifične ciljeve (npr. kWh/godina; kWh/m²), s ciljem pravovremenog identifikovanja bilo kakvih nepravilnosti i sprovođenja korektivnih mjera (u saradnji sa kompanijama za daljinsko grijanje ili servisima proizvođača kotlova, ako je potrebno).</p> <p>Uprava javnih zgrada treba redovno da pregleda vodovodne sisteme i interne mreže kako bi se pravovremeno identifikovala bilo kakva curenja ili nepravilnosti i sprovele korektivne mjere (u koordinaciji sa gradskim ili opštinskim vodovodnim preduzećem, ako je potrebno).</p> <p>Razvoj i implementacija Operativnog plana za pripravnost i odgovor na vanredne situacije (EPRP), koji najmanje treba da uključuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Procedure za pripravnost i reagovanje u vanrednim situacijama u slučaju požara, poplave, klizišta, prirodnih opasnosti i tehničkih kvarova; - Procedure evakuacije, uključujući jasno definirane uloge i odgovornosti osoblja; - Mjere za zaštitu korisnika zgrade, kritične infrastrukture i instalirane opreme tokom vanrednih situacija; - Odredbe o zdravlju i sigurnosti na radu za operativno osoblje u vanrednim situacijama; 		<p>Broj identifikovanih i popravljenih curenja vode po zgradi godišnje</p> <p>Izvjestaj/dokaz o uspostavljenim i održanim rutama za evakuaciju u slučaju nužde</p> <p>Ažuriran/razvijen Plan/procedura operativne spremnosti i odgovora na vanredne situacije</p>

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<ul style="list-style-type: none"> - Programi obuke osoblja i osvješćivanja o reagovanju u hitnim slučajevima; - Procedure komunikacije i koordinacije s relevantnim organima i zainteresovanim stranama; - Procedure praćenja i izvještavanja u vezi sa vanrednim incidentima i odgovorima; - Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom i primjenjivim sigurnosnim standardima; - Mehanizmi za pritužbe i komunikaciju, gdje je to relevantno. <p>Plan za pripravnost i odgovor na vanredne situacije (EPRP) treba redovno preispitivati i ažurirati, a revizije uključuju predviđene uticaje klimatskih promjena, uključujući promjene u učestalosti i intenzitetu ekstremnih vremenskih događaja poput poplava i klizišta.</p> <p>Redovno održavati sesije za podizanje svijesti učenika, osoblja i roditelja o rizicima od požara, zemljotresa, poplava i klizišta.</p> <p>Provesti mjere za sprječavanje požara, uključujući ugradnju protivpožarnih alarma, aparata za gašenje požara, planova evakuacije, redovne protivpožarne vježbe i obuku osoblja i učenika.</p> <p>Pripremiti mape za evakuaciju u slučaju zemljotresa i obučiti osoblje i studente o procedurama reagovanja na zemljotrese.</p> <p>Razviti zdravstvene i higijenske protokole, uspostaviti planove za hitne slučajeve u slučaju izbijanja zaraze, educirati studente i osoblje o prevenciji infekcija i koordinirati s lokalnim zdravstvenim vlastima.</p>		

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
		<p>Obučiti školsko osoblje za rano otkrivanje znakova upozorenja za obilne padavine, klizišta i porast vodostaja.</p> <p>Razviti mape i rute evakuacije specifične za školu, jasno označavajući sigurna područja i izlaze.</p> <p>Provoditi periodične vježbe evakuacije simulirajući scenarije poplava i klizišta.</p> <p>Integrirajte procedure za reagovanje u hitnim slučajevima u školske rutine i aktivnosti.</p> <p>Koordinirajte se sa obližnjim školama i lokalnim zajednicama za zajedničke vježbe i dijeljenje resursa.</p> <p>Osigurati da školska uprava prima pravovremena upozorenja od lokalnih meteoroloških i službi civilne zaštite.</p>		
Lokalna infrastruktura	Povećana potražnja za komunalnim uslugama (struja, voda) u objektima.	Osigurati da se instalirane mjere energetske efikasnosti pravilno koriste i održavaju kako bi se održala smanjena potrošnja resursa i zaštitila lokalna infrastruktura. To uključuje redovno održavanje opreme, praćenje potrošnje energije i vode i promovisanje efikasnih praksi korištenja među korisnicima objekata kako bi se održalo dugoročno smanjenje potražnje za električnom energijom, potrošnje vode i opterećenja sistema.	<p>Implementacija:</p> <p>Menadžment javnih objekata</p> <p>Praćenje:</p> <p>Menadžment javnih objekata u saradnji sa SBK</p>	<p>Planovi održavanja instalirane opreme su na mjestu i implementirani</p> <p>Broj završenih aktivnosti održavanja u odnosu na planirane</p> <p>Potrošnja električne energije (kWh) u poređenju s početnim stanjem</p> <p>% smanjenja potrošnje energije nakon implementacije mjera EE</p> <p>Potrošnja vode (m³) u poređenju s početnim stanjem</p> <p>% smanjenja potrošnje vode</p> <p>Verifikovana funkcionalnost instaliranih sistema (grijanje, hlađenje, rasvjeta)</p>

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena za projekt energetske
efikasnosti javnih objekata u SBK

Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima

Oblast	Potencijalni negativni uticaj	Ključne mjere ublažavanja/upravljanja	Odgovornost	Parametri praćenja
				Broj prijavljenih kvarova ili neispravnosti sistema Broj aktivnosti podizanja svijesti/obuke za korisnike zgrade Dokazi o implementiranim dobrim praksama (npr. signalizacija, smjernice za korisnike) Zapisi o poduzetim korektivnim mjerama u slučaju odstupanja

4 ORGANIZACIJSKA STRUKTURA ZA IMPLEMENTACIJU ESMP

4.1 Kapacitet i kompetencije

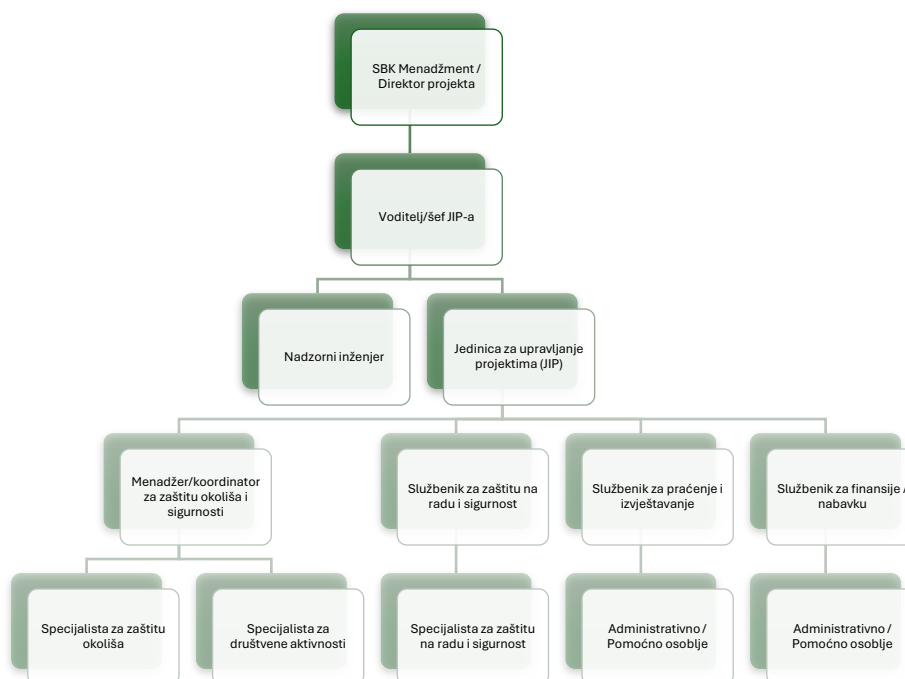
Adekvatni organizacijski kapaciteti su neophodni za upravljanje okolišnim i društvenim rizicima povezanim s energetsom rehabilitacijom javnih zgrada u Srednjobosanskom kantonu. Projekt zahtijeva specijalizirano osoblje unutar SBK koje će podržati donošenje odluka, minimizirati potencijalne okolišne i društvene uticaje, rješavati probleme zajednice i osigurati zdravlje, sigurnost i dobrobit radnika i korisnika zgrade. SBK treba osigurati da su zaposlenici s direktnom odgovornošću za projektne aktivnosti ili za okolišne i društvene performanse pravilno kvalificirani i obučeni za učinkovito obavljanje svojih zadataka.

Izvođači radova i podizvođači trebaju igrati ključnu ulogu u implementaciji ESMP-a. SBK je odgovoran za osiguravanje da svi izvođači radova poštuju odredbe ESMP-a, koje uključuju:

- integraciju zahtjeva ESMP-a u tendersku dokumentaciju i evaluacija sposobnosti izvođača radova da ispune ove zahtjeve;
- osiguravanje kroz ugovorne obaveze izvođača radova da se pridržavaju EBRD-ovih okolišnih i društvenih zahtjeva, uključujući pravne lijekove za nepoštovanje;
- osiguravanje da izvođači radova imaju potrebno znanje i vještine za implementaciju ESMP mjera;
- praćenje usklađenosti izvođača sa zahtjevima ESMP-a; i
- zahtijevanje od podizvođača da slijede slične aranžmane za upravljanje okolišem i društvenim pitanjima.

Tokom građevinskih i sanacijskih radova, izvođači radova trebaju biti pod strogim nadzorom kako bi se osiguralo da se primjenjuju sve tehničke i okolišne mjere za minimiziranje uticaja na okoliš, društvo i fizički uticaj. Izvođači radova trebaju pripremiti Planove upravljanja okolišem i društvom za fazu gradnje (CESMP) specifične za lokaciju na osnovu E&S dokumentacije SBK.

Predložena organizacijska struktura za implementaciju ESMP-a prikazana je na sljedećoj slici.

Slika 3. Predložena organizacijska struktura za implementaciju ESMP-a

4.2 Specifične uloge i odgovornosti

Ovaj odjeljak predstavlja kako su specifične uloge i odgovornosti podijeljene između SBK-a i izvođača radova.

4.2.1 Uloge i odgovornosti SBK

SBK ima ukupnu odgovornost za osiguranje usklađenosti sa EBRD-ovim okolišnim i društvenim zahtjevima (2024) i za ublažavanje potencijalnih okolišnih i društvenih rizika i uticaja. Tokom izgradnje, Izvođač radova dijeli odgovornost za rješavanje okolišnih i društvenih uticaja povezanih s projektom.

Adekvatni kapaciteti upravljanja na nivou lokacije su ključni za upravljanje okolišnim i društvenim rizicima. Upravljanje na nivou lokacije uključuje predstavnike SBK, Izvođača radova (i svih podizvođača), Nadzora i timova za tehničku pomoć. Međutim, važno je naglasiti da se odgovornost SBK proteže tokom cijelog životnog ciklusa projekta, uključujući planiranje, izgradnju, te rad i održavanje.

Ključne odgovornosti SBK uključuju:

- provjera vlasničkog statusa svake zgrade Projekta prije njenog uključivanja u proces tendera kako bi se osiguralo da su samo zgrade u javnom vlasništvu u opsegu Projekta i da ne postoje neriješena pravna ili imovinska pitanja koja bi mogla odgoditi ili spriječiti implementaciju.
- koordinacija sa svakom zgradom projekta radi prikupljanja mišljenja nadležnog ministarstva u vezi s novim urbanističkim/građevinskim/upotrebim dozvolama i postojećim planovima projektovanja zgrada.
- provjera da Projekt ne podliježe Prethodnoj procjeni utjecaja na okoliš ili Procjeni utjecaja na okoliš, te da nije potrebna okolišna dozvola od Federalnog ministarstva okoliša i turizma (FMOIT) ili nadležnih kantonalnih ministarstava.
- pribavljanje formalnih mišljenja od nadležnih općinskih i kantonalnih vlasti u vezi s usklađenošću planiranih radova sa građevinskim zakonodavstvom i potrebom za dobivanjem bilo kakvih dodatnih dozvola, uključujući građevinsku dozvolu.
- planiranje i praćenje implementacije svih preporuka iz procjena uticaja na okoliš i društvo, uz osiguranje usklađenosti sa zahtjevima EBRD-a.
- osiguravanje da su sve mjere iz ovih dokumenata u potpunosti integrirane u Projektni zadatak i ugovore za izvođače radova, podizvođače i nadzorne timove.
- uspostavljanje procedura za praćenje pravovremene implementacije i efikasnosti ESMP mjera, korištenjem definiranih indikatora i mjerila.
- angažovanje kvalifikovanih stručnjaka, ako je potrebno, za sprovođenje periodičnog praćenja i reviziju radi provjere usklađenosti i efikasnosti mjera ublažavanja.
- angažovati konsultanta za podršku JIP-a da pomogne u razvoju i implementaciji procedura, politika i obaveza specifičnih za EBRD u skladu sa zahtjevima zaštite okoliša i socijalne zaštite.
- održavati jednostavan Sistem upravljanja okolišem i socijalnim pitanjima (ESMS) i politiku zaštite okoliša i socijalne zaštite, jasno dodijeliti odgovornosti i navesti kako će se rizici zaštite okoliša i socijalne zaštite upravljati tokom implementacije. ESMS će uključivati odredbe za uključivanje zahtjeva zaštite okoliša i socijalne zaštite u ugovore sa izvođačima radova.
- izmjena ESMP-a kad god se utvrde korektivne ili preventivne mjere putem samopraćenja SBK, vladinih inspekcija ili revizija trećih strana, te dostavljanje svih ažuriranja EBRD-u na odobrenje.
- SBK će osigurati da uprava svake javne institucije razvije i implementira Operativni plan za pripravnost i odgovor na vanredne situacije (EPRP) prije početka faze rada i održavanja. EPRP će pružiti strukturirani okvir za identifikaciju i upravljanje vanrednim situacijama povezanim s radom javnih zgrada nakon implementacije mjera energetske efikasnosti, s ciljem osiguranja

sigurnosti korisnika zgrade i minimiziranja potencijalnih okolišnih i društvenih rizika. EPRP treba uključivati, kao minimum:

- procedure za pripravnost i reagovanje u vanrednim situacijama u slučaju požara, poplave, prirodnih opasnosti i tehničkih kvarova;
- procedure evakuacije, uključujući jasno definirane uloge i odgovornosti osoblja;
- mjere za zaštitu korisnika objekata, kritične infrastrukture i instalirane opreme tokom vanrednih situacija;
- odredbe o zdravlju i sigurnosti na radu za operativno osoblje u vanrednim situacijama;
- programi obuke osoblja i osvješćivanja o reagovanju u hitnim slučajevima;
- procedure komunikacije i koordinacije s relevantnim organima i zainteresovanim stranama;
- procedure praćenja i izvještavanja u vezi sa vanrednim incidentima i odgovorima;
- usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom i primjenjivim sigurnosnim standardima;
- mehanizmi za pritužbe i komunikaciju, gdje je to relevantno.

Ovaj strukturirani pristup osigurava da se okolišni i društveni rizici sistematski upravljaju tokom cijelog projekta, te da se mjere ublažavanja efikasno provode i prate u svim fazama Projekta energetske efikasnosti SBK.

4.2.2 Uloge i odgovornosti izvođača radova

Izvođači radova, uključujući podizvođače, moraju biti u potpunosti svjesni zahtjeva da se pridržavaju Plana upravljanja okolišem i društvenim rizicima (ESMP). Izvođač radova je odgovoran za provedbu svih mjera ublažavanja tokom građevinskih i sanacijskih radova, u konsultaciji sa SBK i Nadzorom/Tehničkom pomoći ako je potrebno. Ugovor o gradnji čini ključni dio upravljanja okolišnim i društvenim rizicima.

Uloge i odgovornosti izvođača radova i podizvođača uključuju:

Planiranje i praćenje implementacije svih preporuka, iz dokumentacije o zaštiti okoliša i društvenih pitanja koju je pripremio SBK, uključujući ESMP, ESAP (Akcioni plan za zaštitu okoliša i društvenih pitanja), SEP (Plan uključivanja zainteresovanih strana), Izvještaj o dubinskoj analizi okoliša i društvenih pitanja i sve relevantne planove, tokom cijele faze pripreme i izgradnje.

- Formalno zatražiti informacije od relevantnih nadležnih organa o registrima klizišta i područjima sklonim klizištima za školu Mehurići u Travniku, te, ako je potrebno, identificirati rizična područja i definirati odgovarajuće mjere stabilizacije prije početka gradnje.
- Provesti inspekcije na svim lokacijama osjetljivim na padine u školi Mehurići u Travniku kako bi se identificirali rizici i planirale potrebne mjere stabilizacije prije početka gradnje.
- Provesti sveobuhvatna istraživanja opasnih materijala, uključujući uzorkovanje i laboratorijske analize, kako bi se identificirali i karakterizirali svi materijali koji sadrže azbest (ACM) i izolacija od staklene vune prisutni unutar građevinske konstrukcije.
- Angažirati kvalificirane stručnjake za okoliš i licencirane izvođače radova na uklanjanju azbesta kako bi razvili i implementirali planove sigurnog uklanjanja i sanacije, osiguravajući kontrolirano rukovanje materijalima i minimizirajući oslobađanje vlakana u zrak i povezane zdravstvene rizike.
- Provesti reviziju zaštite života i sigurnosti (LFS), te izraditi izvještaj LFS-a i uključivati korektivne mjere koje treba provesti.
- U skladu s ovim dokumentima, Izvođač(i) radova je obavezan(ni) da razvije i implementira Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima za fazu gradnje (CESMP) i Plan organizacije gradilišta (CSOP), koji mogu uključivati:
 - Plan upravljanja građevinskim otpadom (CWMP) razvijen je prije izgradnje, s podacima o procjeni rizika provedenim prije početka radova i rezultatima sveobuhvatnih istraživanja opasnih materijala, te sporazumima s ovlaštenim javnim poduzećem za upravljanje

otpadom. CWMP se bavi klasifikacijom i odvajanjem otpada, pruža jasne smjernice o rukovanju materijalima za izvođača(e) radova, uključujući građevinski i ruševinski otpad, materijale koji sadrže azbest, opasni otpad i neopasni otpad.

- Plan za pripravnost i odgovor na vanredne situacije
- Plan upravljanja zdravljem i sigurnošću zajednice
- Plan upravljanja saobraćajem
- Plan upravljanja požarom i eksplozijom
- Plan upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu
- Koordinacija sa SBK i Konsultantom za upravljanje društvenim i okolišnim pitanjima kako bi se identificirali potencijalni okolišni i društveni problemi prije početka radova u osjetljivim područjima.
- Poštivanje svih dozvola, licenci i dokumenata za planiranje projekta, uključujući ESMP i dopunske planove upravljanja, te osiguravanje dovoljnih resursa za provedbu mjera ublažavanja.
- Uključivanje intervencija specifičnih za okoliš, zdravlje i sigurnost na lokaciji u raspored izgradnje.
- Raspoređivanje potrebnog osoblja u skladu sa zahtjevima ESMP-a i organizacijskom strukturom, pružanje smjernica, obuke i dodatne stručnosti po potrebi.
- Osiguravanje pravilne organizacije radnih zona kako bi se smanjilo ometanje javnosti, u skladu s građevinskim dozvolama.
- Osiguravanje da svo osoblje specifično za lokaciju, uključujući nadzorno osoblje, razumije ugovorne obaveze i zahtjeve za ublažavanje posljedica.
- Korištenje visokokvalitetnih mašina i opreme za ispunjavanje okolišnih standarda, uključujući kontrolu buke i prašine.
- Obezbjedivanje pravovremenih resursa za efikasnu primjenu mjera ublažavanja.
- Osiguravanje da svi zaposleni angažovani od strane izvođača radova, podizvođača i dobavljača ispunjavaju ekološke, zdravstvene i sigurnosne zahtjeve tokom implementacije projekta.
- Završetak svih radova na rehabilitaciji i restauraciji specifičnih za lokaciju nakon izgradnje u skladu s Planom restauracije i rehabilitacije lokacije.

ANEKS I OBRAZAC ZA ŽALBU

Referentni broj:	
Puno ime (opciono): Želim anonimno podnijeti svoju žalbu. Molim da se moj identitet ne otkriva bez mog pristanka.	
Kontakt informacije Molimo Vas da označite kako želite da Vas kontaktiramo (pošta, telefon, e-mail).	Poštom: Molimo navedite poštansku adresu: _____ Telefonom: _____ E-poštom: _____
Preferirani jezik komunikacije	Bosanski / Srpski / Hrvatski Engleski (ako je moguće)
Opis incidenta za žalbu	Šta se dogodilo? Gdje se to dogodilo? Kome se to dogodilo? Šta je posljedica problema?
Datum incidenta / žalbe	
	Jednokratni incident/pritužba (datum _____) Desilo se više puta (koliko puta? _____) U toku (trenutno postoji problem)
Kako očekujete da se riješi incident/pritužba?	

Potpis: _____

Datum: _____

Vlada Srednjobosanskog kantona (SBK)
Jedinica za implementaciju projekta
Adresa: Stanična 43, 72270 Travnik, Bosna i Hercegovina
Tel.: +387 (0)30 511 316
E-mail: strucnasluzbavladesbk@sbk-ksb.gov.ba